

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้จะกล่าวถึงเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นลำดับ ดังนี้

- 2.1 หลักสูตร
- 2.2 การบริหารหลักสูตร
- 2.3 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
- 2.4 แนวทางการดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 2.5 การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 หลักสูตร

2.1.1 ความหมายของหลักสูตร

สุมิตร คุณานุกร (2523) กล่าวว่า หลักสูตรในระดับโรงเรียน หมายถึง โครงการที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้กับนักเรียนไม่ว่าจะเป็นภายใน หรือภายนอกโรงเรียนก็ตาม เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้

ธีรารัง บัวศรี (2524) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นหัวใจของการศึกษา ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเป็นสิ่งชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนมีความมุ่งหมายในการให้การศึกษาแก่เด็กอย่างไร และสามารถให้ความรู้สร้างเสริมทักษะและทัศนคติในด้านใดบ้าง สิ่งต่าง ๆ ที่ประมวลไว้ในหลักสูตรเป็นเสมือนแนวทางที่ช่วยให้เราทราบทันที

ว่าการศึกษาที่จัดให้แก่เด็กนักเรียนทางใด มีผลดีต่อตัวเด็กและต่อสังคมมากน้อยเพียงใด

บุญมี เฌรยอด (ม.ป.ป.) สรุป ความหมายของหลักสูตรออกเป็น 2 นัย คือ หลักสูตรในความหมายแคบ หมายถึง เอกสารที่กำหนดโครงการของผู้เรียน ประกอบด้วย ความมุ่งหมายของการให้การศึกษา เนื้อหาวิชา อัตราเวลาเรียน กิจกรรมและประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียน การวัดผลและการประเมินผลการเรียน การสอน ส่วนหลักสูตรในความหมายกว้าง หมายถึง โครงการที่ประมวลความรู้ และประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้ผู้เรียน เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนไปตามความมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ทั้งในและนอกโรงเรียน

สวัสดี จงกล (2521) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ข้อกำหนดที่วางด้วย จุดมุ่งหมายของการศึกษาแนวทางดำเนินงาน เนื้อหาสาระ ซึ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2524) ได้ให้ความหมายของ หลักสูตรไว้ว่าหลักสูตรคือข้อกำหนดแนวการเรียนการสอน อันเป็นส่วนรวมของประเทศ เพื่อสู่ความมุ่งหมายตามแผนการศึกษาแห่งชาติ

Hilda Taba (1962) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง วิธีการเตรียมพลเมืองเพื่อยให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นสมาชิกที่สามารถสร้างผลผลิตให้แก่สังคมนั้น

Glen Hass (1977) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์ทั้งหมดที่บุคคลได้รับจากการจัดโปรแกรมการเรียนการสอน

สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง ประมวลความรู้และประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนดำเนินการจัดขึ้นไม่ว่าจะเป็นภายใน หรือภายนอกโรงเรียนให้แก่ผู้เรียน ได้มีความรู้ เจตคติ ทักษะตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

2.1.2 องค์ประกอบของหลักสูตร

สาระที่ควรกล่าวถึงคือ องค์ประกอบของหลักสูตร เพราะสามารถเห็นโครงสร้างของหลักสูตรได้ทั้งระบบ สมิตร์ คุณานุกร (2523) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตรมี 4 องค์ประกอบ คือ

- 1) ความมุ่งหมาย (Objective)
- 2) เนื้อหา (Content)
- 3) การนำหลักสูตรไปใช้ (Curriculum implementation)
- 4) การประเมินผล (Evaluation)

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2522) กำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ว่าองค์ประกอบเต็มรูปแบบของหลักสูตรมีอยู่ 8 ประการคือ

- 1) จุดหมาย
- 2) หลักการ
- 3) โครงสร้าง
- 4) จุดประสงค์การเรียนรู้ (แต่ละวิชา)
- 5) เนื้อหารายวิชา
- 6) สื่อการเรียน
- 7) วิธีสอน
- 8) การประเมินผล

Hilda Taba (1962) ได้ให้ความเห็นว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบอย่างน้อย 4 อย่างคือ

- 1) วัตถุประสงค์ทั่วไปและวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา
- 2) เนื้อหาวิชาและจำนวนชั่วโมงสำหรับแต่ละวิชา
- 3) กระบวนการเรียนการสอน
- 4) ครงการประเมินผลตามหลักสูตร

สุน อมรวิวัฒน์ (2524) มีความเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรดังนี้

- 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรแต่ละระดับ
- 2) กำหนดวัยเรียน เวลาเรียน
- 3) สังเขพหัวข้อวิชาในแต่ละหมวด
- 4) กิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน
- 5) กิจกรรมของโรงเรียนที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาการและประสบการณ์ของนักเรียน

- 6) กิจกรรมเสริมหลักสูตร

- 8) การจัดกิจกรรมแนะแนว
- 9) การสอนซ่อมเสริม
- 10) การจัดกิจกรรมนักเรียน
- 11) งานห้องสมุด
- 12) งานข้อสอบมาตรฐานและคลังข้อสอบ
- 13) การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาประกอบการเรียนการสอน
- 14) การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน
- 15) การนิเทศการศึกษา
- 16) งานบริการสื่อการเรียนการสอน

สุมิตร คุณานุกร (2523) กล่าวว่า งานวิชาการในโรงเรียนหาได้มีความหมายแคบ ๆ อย่างที่เข้าใจทั่ว ๆ ไป ถึงการเรียนการสอนในห้องเรียนเท่านั้น แต่ยังหมายถึงกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างภายในโรงเรียนที่ก่อให้เกิดความรู้และการศึกษาของเด็ก

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2527) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับขอบข่ายของงานวิชาการว่างานวิชาการเป็นงานที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) หลักสูตร
- 2) การจัดการเรียนการสอน
- 3) การบริหารบุคลากรทางวิชาการ
- 4) การนิเทศการศึกษา
- 5) การบริหารสื่อการศึกษา
- 6) กิจกรรมอื่น ๆ ที่ส่งเสริมการเรียนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536) ได้กำหนดตัวบ่งชี้การบริหารหลักสูตรไว้ 4 ด้าน ดังนี้

- 1) การวางแผนงานทั่วไป
 - (1) มีข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพและความต้องการของนักเรียนและความพร้อมของโรงเรียน
 - (2) มีหลักฐานแสดงการให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผนของโรงเรียน

(3) มีแผนงานที่เป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน

(4) มีแผนประชุมชี้แจงให้บุคลากรทั้งโรงเรียนรับทราบแผนงานของโรงเรียน

2) การจัดทำแผนงานด้านวิชาการ

(1) มีงานเลือก/รายวิชาเลือกหลากหลาย สนองความถนัดและความสนใจของผู้เรียน

(2) มีงานเลือก/รายวิชาเลือกไว้หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

(3) มีการจัดทำงานเลือก/รายวิชาท้องถิ่น

(4) มีการจัดกิจกรรมตามโครงสร้างของหลักสูตรที่หลากหลายและสนองความต้องการของท้องถิ่น

(5) มีกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนสนใจและเห็นประโยชน์ของการแนะแนว

(6) มีกิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้บุคลากรทุกฝ่ายร่วมมือกันในการจัดสอนซ่อมเสริม

(7) มีการกระตุ้นครูให้ใช้กระบวนการเรียนการสอนตามแนวดำเนินการของหลักสูตร

(8) มีแผน/โครงการช่วยครูในการจัดหา/จัดทำและการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกด้านวิชาการให้ครูอย่างเหมาะสม

(9) มีแผน/โครงการ/งานส่งเสริมให้มีการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ ตามจุดประสงค์และเพียงพอับความต้องการของครู

(10) มีกิจกรรม/หลักฐาน/รายงานที่แสดงว่าครูร่วมกันพิจารณาและแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน

(11) มีหลักฐานแสดงว่ามีระบบควบคุมการจัดทำทะเบียน เอกสาร และหลักฐาน แสดงผลการเรียนให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน

3) การดำเนินงานตามแผน

(1) มีกำหนดการรายงานผลการดำเนินงาน/โครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ

ตามที่กำหนดไว้ในแผน

- (2) มีการสรุปผลการดำเนินงานเป็นระยะ
- (3) มีการพัฒนาบุคลากรทั้งด้านวิชาการและด้านส่งเสริมขวัญกำลังใจ
- (4) มีการส่งเสริมให้ใช้ทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อช่วยในการจัดการ

เรียนการสอน

4) การประเมินผลการดำเนินงาน

- (1) มีการสรุปผลการดำเนินงาน/โครงการ/กิจกรรมของกลุ่ม/ฝ่ายต่าง ๆ เมื่อสิ้นปีการศึกษา
- (2) มีการเผยแพร่ผลงานให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องและชุมชนทราบ
- (3) มีการใช้ผลการดำเนินงานเพื่อวางแผนในปีต่อไป
- (4) มีการติดตามนักเรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียน

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2526) ได้แบ่งงานบริหารหลักสูตรเป็นงานทั้งหมด 12 งาน ดังนี้

- 1) การจัดแผนการเรียน
- 2) การจัดครูเข้าสอน
- 3) การจัดตารางสอน
- 4) การจัดงบประมาณ เพื่อการเรียนการสอน
- 5) การใช้อาคารสถานที่อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ
- 6) การจัดแนะแนว
- 7) การจัดสอนซ่อมเสริม
- 8) การจัดกิจกรรมนักเรียน
- 9) การให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
- 10) การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาเป็นทรัพยากรประกอบการเรียนการสอน
- 11) การประเมินผลการเรียน
- 12) การนิเทศและติดตามการใช้หลักสูตรในโรงเรียน

จากความหมายและขอบเขตของการบริหารหลักสูตรข้างต้น จะเห็นว่า การบริหารหลักสูตรของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มีความครอบคลุมที่สุด ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเลือกขอบเขตการบริหารหลักสูตรของกรม

สามัญศึกษาทั้ง 12 ด้าน มาใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนในโครงการขยาย รอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย ทั้ง 12 ด้าน ของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่กล่าวมาข้างต้น

1) การจัดแผนการเรียน

การจัดแผนการเรียน คือการที่โรงเรียนดำเนินการจัดรายวิชาต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนเลือกเรียนตามความถนัด ความสนใจ และวางแผนการเรียนของตนได้ โดยมีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษาในการเลือกเรียนรายวิชาต่าง ๆ

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มุ่งเน้นให้นักเรียนค้นพบความสามารถ ตรงกับความต้องการและความถนัด เพื่อเป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อ การจัดทำแผนการเรียนที่ตรงกับความต้องการ และความถนัดของนักเรียนเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถช่วยให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรประสบความสำเร็จได้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2536)

2) การจัดครูเข้าสอน

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2524) ให้ความหมายของการจัดครูเข้าสอนไว้ว่า การจัดครูเข้าสอน หมายถึง การจัดและดำเนินการเกี่ยวกับการสรรหาและกลวิธีในการใช้บุคลากรอย่างเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และประสบการณ์ รวมทั้งสามารถพัฒนาบุคลากร เพื่อให้มีความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบต่องานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กรมสามัญศึกษา (2530) ได้วางแนวทางในการจัดครูเข้าสอนไว้ดังนี้

- 1) สืบรวจความพร้อมของโรงเรียนก่อนเปิดเรียน
- 2) กำหนดคุณสมบัติของผู้สอนรายวิชาในแผนการเรียน
- 3) จัดตามความถนัดของครูผู้สอน
 - (1) จัดตามวิชาเอกที่เรียนมา
 - (2) จัดตามวิชาโทที่เรียนมา
 - (3) จัดตามรายวิชาที่สนใจ

(4) จัดตามรายวิชาที่มีประสบการณ์

4) การแก้ปัญหาการขาดแคลนครู

- (1) จัดครูคนเดียวให้สามารถสอนได้หลายวิชา
- (2) จัดครูฝ่ายสนับสนุนการสอนช่วยฝ่ายปฏิบัติการ
- (3) จัดคาบเรียนให้ตรงกัน

5) จัดหาบุคลากรภายนอกมาช่วยสอนในโรงเรียน

6) จัดครูแทนเมื่อครูไม่มาทำการสอน

3) การจัดตารางสอน

บำรุง กลัดเจริญ (2527) กล่าวว่า ตารางสอน คือเอกสารที่กำหนดช่วงเวลาระหว่างครูกับนักเรียน เพื่อให้ทราบว่าวันหนึ่งจะสอนวิชาอะไร เวลาไหน ใช้เวลานานเท่าไร หยุดพักเท่าไร สัปดาห์หนึ่งเรียนกี่คาบ

ในการจัดตารางสอนควรยึดหลักทั่ว ๆ ไปดังนี้

1) หลักสูตรได้กำหนดระยะของคาบเวลาไว้แล้วคาบละ 50 นาที ในการจัดสอนแต่ละครั้ง จะจัดครั้งละกี่คาบเวลาก็ได้ แต่ควรให้สอดคล้องกับลักษณะของกลุ่มวิชา และพัฒนาการของเด็ก

2) การกำหนดคาบเวลาเรียนของวิชาในกลุ่มเดียวกัน หรือแต่ละกลุ่มวิชาควรมีการยืดหยุ่นได้

3) ต้องคิดเวลาที่เปิดเรียนจริงตลอดปีการศึกษา

4) ต้องศึกษาอัตราเวลาเรียนของแต่ละกลุ่มวิชาแล้วจัดแบ่งเวลาออกเป็นสัปดาห์ตลอดปีการศึกษา

5) ตีตารางจัดเนื้อหาวิชาบรรจุลงในตารางให้ครบทั้ง 5 วัน

4) การจัดสรรงบประมาณเพื่อการเรียนการสอน

กระทรวงศึกษาธิการ (2526) ได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณเพื่อการเรียนการสอน ดังนี้

ในปีการศึกษาหนึ่ง ๆ โรงเรียนจะได้รับงบประมาณหลักมาประกอบการบริหารโรงเรียนอยู่ 2 ประเภทคือ

1) งบประมาณที่ได้จากเงินของแผ่นดิน เช่น หมวดเงินเดือน หมวดค่าใช้สอย หมวดค่าวัสดุ หมวดค่าสาธารณูปโภค เป็นต้น

2) งบประมาณที่ได้จากเงินบำรุงการศึกษาที่เรียกเก็บจากนักเรียน และได้รับจากรายรับอื่น ๆ เป็นต้น

การจัดสรรงบประมาณเพื่อการเรียนการสอนนั้น ทางโรงเรียนควรจะได้คำนึงถึง หลักการต่อไปนี้

1) ลักษณะของค่าใช้จ่ายอาจแยกได้ดังนี้

(1) ค่าใช้จ่ายตามลักษณะของหน่วยงานทางวิชาการ เช่น ฝ่ายปฏิบัติการสอนฝ่ายสนับสนุน ฝ่ายบริการ ฝ่ายกิจกรรม ฯลฯ เป็นต้น

(2) ค่าใช้จ่ายตามลักษณะหน้าที่ เช่น ภาควิชาต่าง ๆ งานแนะแนว งานกิจกรรม ฯลฯ เป็นต้น

(3) ค่าใช้จ่ายตามลักษณะของรายการ เช่น โครงการเรียนการสอน รายวิชา โครงการจัดกิจกรรมรายวิชา ฯลฯ เป็นต้น

2) รูปแบบของวิธีการจัดสรรงบประมาณ โดยปกติแล้วก็ใช้กันอยู่ 2 รูปแบบ คือ

(1) คำนึงถึงฐานจากปีที่ผ่านมา (Incremental budgeting system) ว่าสมดุลหรือขาดดุลย์หรือเกินดุลย์มากน้อยเพียงใด

(2) ไม่คำนึงถึงฐานจากปีก่อน (Zero-base budgeting system) สามารถจะใช้กับโครงการใหม่ ๆ ที่ยังไม่เคยจัดสรรงบประมาณมาก่อน

(3) ขั้นตอนการจัดสรรงบประมาณ มีขั้นตอนตามวงจรดังต่อไปนี้

(1) ขั้นจัดเตรียมการและนำเสนอ เช่น ให้หน่วยงานหรือภาควิชา หรือเจ้าของโครงการเสนอแผนการใช้งบประมาณประจำปีการศึกษาต่อคณะกรรมการบริหาร โรงเรียน

(2) ขั้นรับรองและอนุมัติงบประมาณ เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารโรงเรียนที่จะพิจารณารับรองและอนุมัติการใช้งบประมาณนั้น

(3) ขั้นปฏิบัติ เมื่อคณะกรรมการบริหารโรงเรียนได้ให้การรับรองและอนุมัติการใช้งบประมาณนั้น ๆ แล้วก็เป็นหน้าที่ของผู้รับผิดชอบจัดดำเนินการบริหารการใช้งบประมาณให้สอดคล้องกับขั้นตอนในโครงการนั้น ๆ

(4) ขั้นประเมินผล เป็นการประเมินการใช้งบประมาณทุกขั้นตอน เมื่อสิ้นสุดโครงการหนึ่ง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนพึงจัดทำ

ไว้เป็นหลักฐาน เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการพิจารณาจัดสรรงบประมาณในโอกาสต่อไป

ข้อเสนอแนะแนวการจัดสรรงบประมาณเพื่อการเรียนการสอน

1) ยึดจุดประสงค์การใช้งบประมาณให้การเรียนการสอนสัมฤทธิ์ผลตามเป้าประสงค์ของหลักสูตร

2) ยึดหลักการใช้งบประมาณอย่างประหยัด ดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

3) ยึดระบบผสมผสานระหว่าง Incremental กับ Zero-base budgeting system เป็นหลักในการพิจารณาโครงการ

4) ยึดแผนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

(1) แผนการสำรวจข้อมูลเพื่อทราบปัญหาและความต้องการจำเป็นของการใช้งบประมาณจากหน่วยงานทางวิชาการทุก ๆ หน่วย

(2) แผนการปรับขอบข่ายงานทางวิชาการให้เข้ากับงบประมาณที่ได้รับ

(3) แผนการจัดการบริหารการใช้งบประมาณตามลักษณะงาน

(4) แผนการประเมินผลและส่งข้อมูลย้อนกลับ

5) การใช้อาคารสถานที่อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ

กมล ธีรสถา (2525) กล่าวว่า อาคารสถานที่ของโรงเรียนประกอบด้วย 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

(1) อาคารเรียน ได้แก่ อาคารแบบมาตรฐาน อาคารแบบพิเศษ และอาคารชั่วคราว ห้องสมุดซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นห้องพิเศษอยู่ภายในอาคารเรียน

(2) อาคารประกอบ ได้แก่ โรงอาหาร หอประชุม โรงพลศึกษา ส้วม โรงฝึกงาน บ้านพักครู บ้านพักภารโรง

(3) บริเวณโรงเรียน ได้แก่ สนามกีฬา ถนนภายใน สวนดอกไม้ ต้นไม้ยืนต้น ที่ดินสำหรับฝึกงานเกษตร แหล่งน้ำ รั้ว

การตกแต่งเพื่อพัฒนาบริเวณโรงเรียน จำแนกออกเป็น 4 บริเวณ คือ

1) บริเวณประชาสัมพันธ์ ได้แก่ บริเวณเสาธง ถนนด้านหน้าที่เป็นบริเวณมองเห็นได้ง่าย ควรจัดให้สวยงามดูดี และให้กลมกลืนกับตัวอาคาร เพื่อสร้าง

ความประทับใจแก่ผู้มาเยี่ยมชม

2) บริเวณบริการ ได้แก่ บริเวณที่ต้องใช้ประโยชน์ เช่น โรงฝึกงาน หอประชุม โรงอาหาร ควรปลูกไม้ดอก หรือไม้พุ่ม หรือวางสิ่งประดับไว้ให้เหมาะสม

3) บริเวณพักผ่อนหย่อนใจ ได้แก่ บริเวณที่นั่งเล่น ร่มอาคาร ริมสนาม กลัสน้ำ ควรสร้างบรรยากาศให้ร่มรื่น เช่น ปลูกไม้ยืนต้น สร้างศาลาให้นักเรียนส่วนหย่อม จะทำให้นักเรียนได้ผ่อนคลายความตึงเครียด และความเบื่อหน่ายได้ดี

4) ประตुरองเรียน ควรทำให้ถาวร สวยงาม แข็งแรง มีป้ายชื่อโรงเรียนให้สวยงามสะดุดตา ทำให้นักเรียนเกิดความมั่นใจ ภาคภูมิใจที่จะเดินเข้าไปในบริเวณโรงเรียนอันเป็นที่รักของตน

โรงเรียนควรตั้งผู้รับผิดชอบดูแลอยู่ตลอดเป็นประจำ การตกแต่งบริเวณให้สวยงามมีชีวิตชีวา โดยทั่วไปใช้ไม้ยืนต้น ไม้ล้มลุก รูปปั้น ก้อนหิน ม้านั่ง สระน้ำ สะพาน ศาลาให้นักเรียน ควรให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบ เพื่อปลูกฝังความรักและความเป็นเจ้าของร่วมกัน

ข้อเสนอแนะการจัดอาคารเรียนอย่างประหยัด

1) โรงเรียนขนาดใหญ่จัดเป็นอาคารเฉพาะ เช่น อาคารคณิตศาสตร์ อาคารวิทยาศาสตร์ หรือ 2 วิชาอยู่ใน 1 อาคาร เพื่อให้ครูได้รักษาปัญหาการเรียนการสอนกันได้สะดวก และสามารถจัดครูเข้าสอนแทนครูที่ขาดได้

2) โรงเรียนขนาดเล็กจัดตามชั้นของอาคารเรียน เช่น ชั้นล่างสอนคณิตศาสตร์ ชั้นที่ 2 สอนวิทยาศาสตร์ เพื่อประโยชน์เช่นเดียวกันกับข้อ 1

3) อาคารโรงฝึกงาน ควรจัดเป็นโรงฝึกงานทั่วไป ให้มีงานหลายงานอยู่ในอาคารเดียวกัน

4) อาคารหอประชุม ถ้าโรงเรียนใดไม่มีโรงอาหาร ควรจัดหอประชุมให้เป็นโรงอาหาร และจัดให้เป็นโรงพลศึกษาได้ด้วย ในทำนองเดียวกันถ้ามีโรงอาหารหรือโรงพลศึกษาก็ให้จัดเป็นหอประชุมได้ด้วย

6) การจัดแนะแนว

ความหมายของการแนะแนว

กรมวิชาการ (2521) กล่าวว่า การแนะแนว หมายถึง กระบวนการ

หนึ่งซึ่งช่วยให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักสภาพแวดล้อม สามารถเลือกตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2529) กล่าวว่า การแนะแนวเป็นกระบวนการที่ควรจะเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา เป็นกระบวนการผูกพันเพื่อพัฒนาชีวิตเพื่อช่วยให้นักศึกษาบุคคลหนึ่งรู้จักตนเอง และสิ่งแวดล้อมได้เหมาะสมยิ่งขึ้นเพื่อให้บุคคลนั้นสามารถช่วยตนเอง นำตนเอง ปรับตนเองได้อย่างเหมาะสมตลอดทั้งสามารถป้องกัน แก้ปัญหาและพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศูนย์ขยายโอกาสทางการศึกษาจังหวัดเลย (2536) กล่าวว่า การแนะแนวเป็นกระบวนการช่วยให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเอง รู้จักสภาพแวดล้อมสามารถเลือกตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Downing (1968) กล่าวว่า การแนะแนวเป็นกระบวนการที่จัดขึ้นโดยกลุ่มบุคคลซึ่งได้รับการฝึกอบรมเป็นพิเศษ เพื่อช่วยเหลือบุคคลในการปรับตัวและส่งเสริมให้บุคคลได้ปรับตัวและส่งเสริมให้บุคคลได้พัฒนาตนเองให้ถึงขีดสุดในทุกด้าน

จากความหมายของการแนะแนวพอสรุปได้ว่า การแนะแนวคือกระบวนการช่วยเหลือบุคคลให้รู้จักตนเอง เข้าใจตนเอง รู้จักการยอมรับตนเองและพัฒนาตนเองได้ ตลอดทั้งสามารถตัดสินใจเลือกและวางแผนดำเนินชีวิตของตนได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ปรัชญาของการแนะแนว

การจัดการแนะแนวควรยึดหลักปรัชญาดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ, 2532)

- 1) บุคคลแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันทั้งทางร่างกาย สังคม อารมณ์ สติปัญญา ความสนใจ ความสามารถ ความถนัด และ เจตคติ
- 2) บุคคลเป็นทรัพยากรที่มีค่าและมีศักยภาพแฝงอยู่ในตน ควรพัฒนาให้เจริญขึ้นทุกด้าน
- 3) บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน การเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปด้วยดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยและสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ
- 4) พฤติกรรมทุกอย่างของบุคคลย่อมมีสาเหตุ การที่บุคคลแสดงออก

อย่างใด หรือเป็นเช่นไร ย่อมเกิดจากตนเองและสิ่งแวดล้อมเป็นเหตุ

5) บุคคลย่อมมีศักดิ์ศรีและต้องการการยอมรับซึ่งกันและกัน

6) ธรรมชาติของคนอยู่รวมกันเป็นสังคม จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์และพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

หลักการแนะแนว

วัชร ทรัพย์มี (2531) คมเพชร ฉัตรสุณกุล (2529) ทองเรียน อมรัชกุล และคณะ (2528) กล่าวถึงหลักการแนะแนวไว้สรุปได้ดังนี้

1) การแนะแนวเป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาบุคคลในทุกด้าน คือด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

2) การแนะแนวเน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ

3) การแนะแนวเกิดจากความร่วมมือและความเต็มใจของผู้ให้บริการและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

4) กระบวนการแนะแนวเป็นกระบวนการต่อเนื่อง วนการจัดนั้นจะต้องจัดตั้งแต่ระดับประถมศึกษา จนถึงระดับอุดมศึกษา

5) การแนะแนวยึดหลักสิทธิและเสรีภาพของบุคคล วนการที่จะเลือกตัดสินใจที่จะนำชีวิตของตนเอง ผู้แนะแนวจะไม่ทำหน้าที่ตัดสินใจให้แก่ผู้รับบริการ

6) การแนะแนวมีจุดมุ่งหมายทั้งการป้องกัน การแก้ไข และการส่งเสริมพัฒนา

7) การแนะแนวเน้นในเรื่องของความเข้าใจตนเอง ความสามารถในการตัดสินใจความสามารถในการปรับตัว

8) ผู้ทำหน้าที่แนะแนวจะต้องมีคุณสมบัติ และได้รับการฝึกอบรมทางการแนะแนวมาโดยเฉพาะ

9) การแนะแนวช่วยให้บุคคลปรับตัวได้ในปัจจุบัน และมีการวางแผนที่ดีในอนาคต

10) ผู้ทำหน้าที่แนะแนวต้องตระหนักถึงขอบเขตความสามารถของตนเอง ที่จะให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่น ๆ ถ้าเกินความสามารถที่จะช่วยได้ก็ควรจะส่งต่อปัญหานั้นไปยังผู้มีความสามารถและเหมาะสมในการแก้ปัญหาต่อไป

เป้าหมายของการแนะแนว (กรมวิชาการ, 2531)

เป้าหมายของการแนะแนว คือการที่นักเรียนสามารถรับผิดชอบ ตัดสินใจเลือกสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างฉลาด เหมาะสมกับตน และปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างราบรื่น ซึ่งทำให้นักเรียนและสังคมเป็นสุข อาจกล่าวได้ว่าเป้าหมายของการแนะแนวมี 3 ประการ คือ

- 1) ป้องกันปัญหา
- 2) แก้ปัญหา
- 3) ส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านของนักเรียน

ขอบข่ายงานของการแนะแนว

กรมวิชาการ (2532) และประหยัด ทองมาก (2532) ได้กล่าวถึงขอบข่ายงานแนะแนว สรุปได้ดังนี้

1) บริการศึกษาและรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล (Individual inventory service) เป็นงานเกี่ยวกับการรวบรวมรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับนักเรียน เพื่อให้ทราบความสนใจ ความสามารถ ความถนัด เจตคติ ลักษณะนิสัย อารมณ์และสภาพแวดล้อมของนักเรียน เช่น ความสัมพันธ์ของสมาชิกในบ้าน อาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อให้ครูรู้จักนักเรียนและนักเรียนรู้จักตนเองมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อนำเอาข้อมูลรายละเอียดดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในการแนะแนว โดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการรวบรวมข้อมูล เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ แบบทดสอบ แบบสอบถาม ฯลฯ เมื่อได้ข้อมูลแล้ว ก็จะนำผลเหล่านั้นมาเก็บไว้เป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งจะเป็แหล่งรวบรวมข้อมูลของนักเรียนแต่ละคนที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

2) บริการสนเทศ (Information service) เป็นงานเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ให้แก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในด้านการศึกษา อาชีพ สังคมส่วนตัวอย่างกว้างขวางสามารถนำความรู้ความเข้าใจนั้นไปพิจารณาตัดสินใจเลือกแนวทางการศึกษา การประกอบอาชีพ และปรับปรุงบุคลิกภาพได้อย่างเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงของสังคม ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารความรู้ให้แก่นักเรียน หรือการให้บริการสนเทศนั้นมีวิธีการและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น จัดป้ายนิเทศ แจกเอกสาร จัดนิทรรศการ การสาธิต

กพ
LP
๒๕๖๓

หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง

๒
พ ๒๐๕๙๓

25

การบรรยาย การอภิปราย การแสดงบทบาทสมมุติ การออกเสียงตามสาย การฉายภาพนิ่ง เป็นต้น

3) บริการให้คำปรึกษา (Counseling service) เป็นการพูดคุยที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การป้องกันปัญหา ตัดสินใจแก้ปัญหาหรือพัฒนาสิ่งที่ตนเองปรารถนาอย่างเหมาะสม โดยที่นักเรียนผู้ซึ่งได้รับบริการให้คำปรึกษาพร้อมที่จะรับผิดชอบต่อผลที่จะเกิดขึ้นตามมาหลังจากการตัดสินใจกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งของตน

ในการให้คำปรึกษาครูผู้ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาต้องใช้ความรู้ความสามารถที่ผ่านการฝึกฝนเกี่ยวกับบริการให้คำปรึกษาดีพอสมควร จึงจะสามารถช่วยให้นักเรียนมองเห็นทางแก้ปัญหาของตนได้ การให้คำปรึกษามี 2 ประเภท ได้แก่ การให้คำปรึกษา เป็นรายบุคคล และการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่ม

4) บริการจัดวางตัวบุคคล (Placement service) เป็นงานที่จะช่วยนักเรียนให้ได้รับประสบการณ์ฝึกฝน หรือส่งเคราะห์ช่วยเหลือตามควรแก่กรณีขณะที่อยู่โรงเรียน และออกจากโรงเรียนไปแล้ว เช่น การเลือกวิชาเรียน การให้ทุนการศึกษา การจัดนักเรียนเข้าชุมนุม การจัดหางานให้นักเรียนทำระหว่างปิดเทอม

5) บริการติดตามและประเมินผล (Follow-up and evaluation service) เป็นการติดตามผลการดำเนินบริการต่าง ๆ ที่จัดทำแก่นักเรียนแยกได้ 2 งาน คือ

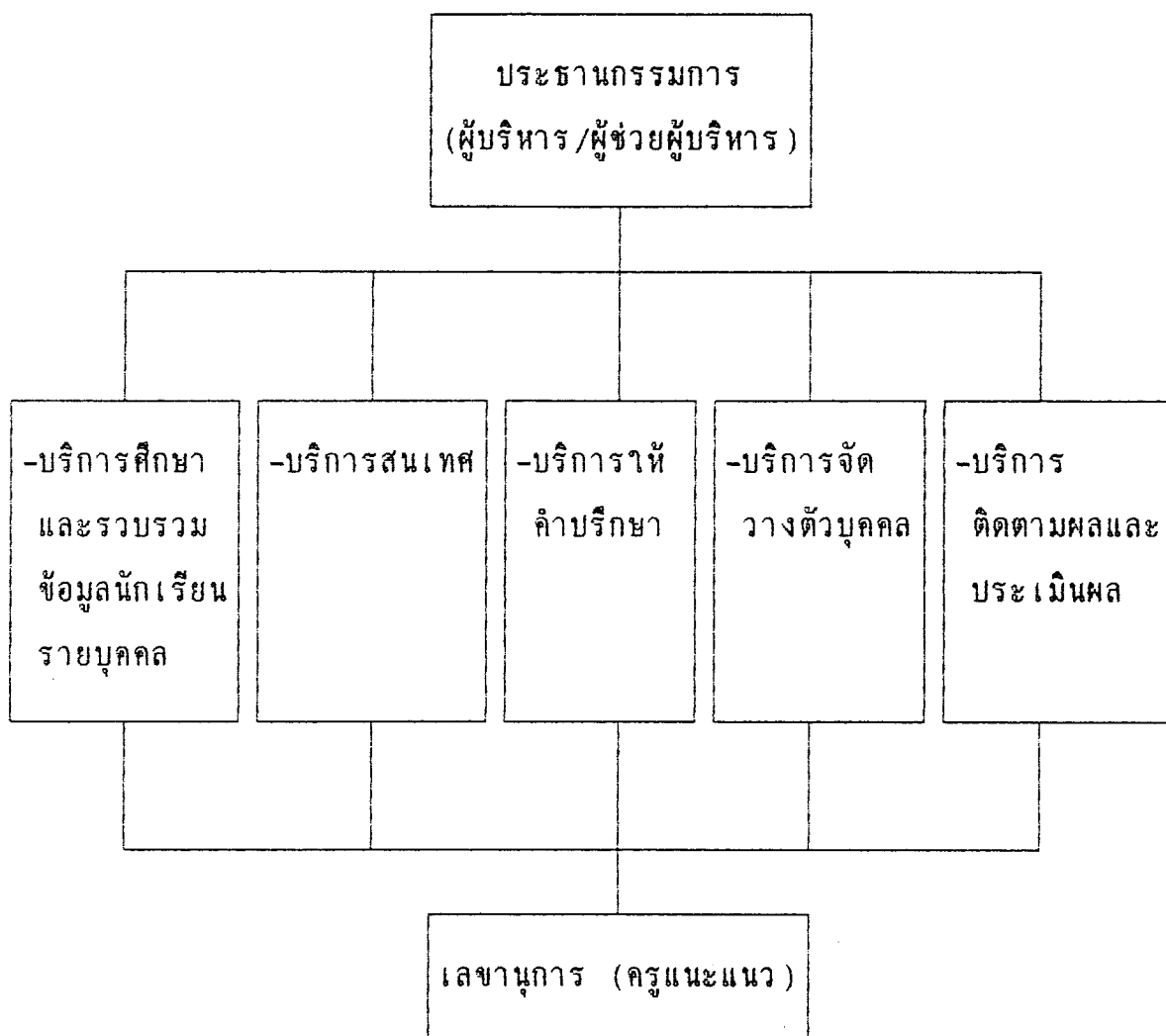
(1) งานติดตามผล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการช่วยเหลือนักเรียนแต่ละคนให้สามารถแก้ปัญหาและปรับปรุงตนในด้านต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม และเพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประเมินผลการดำเนินงานแนะแนวอื่น ๆ ของโรงเรียน

(2) งานประเมินผล มีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาผลที่ได้จากการดำเนินโครงการแนะแนวมียุทธศาสตร์น้อยเพียงใด

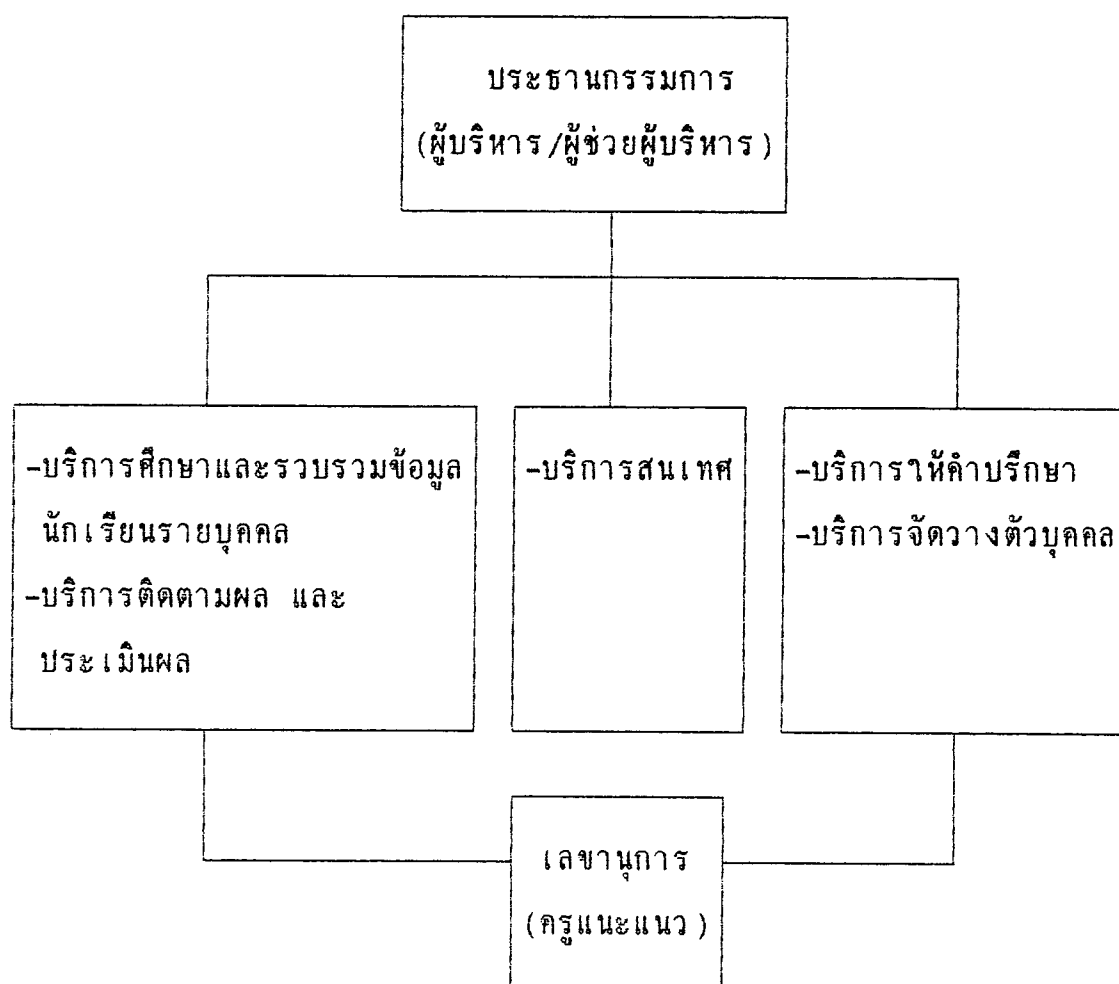
การดำเนินงานแนะแนวทั้ง 5 บริการดังกล่าวจะต้องครอบคลุมการแนะแนวด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านพัฒนาบุคลิกภาพ ดังนั้นการจัดทั้ง 5 บริการให้มีประสิทธิภาพได้จำเป็นต้องให้มีทุกบริการมีความหมายต่อนักเรียน

ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง และชุมชน ในการจัดจะต้องให้แต่ละบริการมีความต่อเนื่องกัน โดยยึดเอานักเรียนเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดบริการแนะแนว และข้อมูลที่ทำให้ควรเป็นปัจจุบันทันต่อเหตุการณ์ และเกิดประโยชน์แก่นักเรียนมากที่สุด

คณะกรรมการแนะแนว

แผนภูมิที่ 1 รูปแบบการจัดบริการแนะแนวนในโรงเรียน

แผนภูมิที่ 2 คณะกรรมการแนะแนว

ในการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) นั้น โรงเรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะจัดทำกิจกรรมแนะแนว 1 คาบ/สัปดาห์ ตามที่หลักสูตร กำหนดไว้

ดังนั้นงานแนะแนว จึงเป็นงานหนึ่งที่ส่งเสริมสนับสนุนการใช้หลักสูตร ซึ่งผู้บริหาร ครูผู้สอน และบุคคลที่เกี่ยวข้อง จะต้องร่วมมือกันจัดกิจกรรม เพื่อสนับสนุนการนำหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

7) การสอนซ่อมเสริม

Transley (อ้างถึงใน รัชชัย สุตาศักดิ์, 2535) ได้อธิบายความหมายของการซ่อมเสริมว่า การสอนซ่อมเสริม หมายถึง การสอนเพื่อแก้ปัญหาข้อบกพร่องของเด็กหลังจากวินิจฉัยแล้วแก้ไขให้สอดคล้องกับสาเหตุนั้น กรมสามัญศึกษา (2529) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่าการสอนซ่อมเสริมเป็นการสอนกรณีพิเศษนอกเหนือจากการสอนตามแผนการสอนโดยปกติเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องที่พบในตัวนักเรียนแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ

1) การสอนซ่อม หมายถึง การสอนให้แก่เด็กที่ยังบกพร่อง หรือยังไม่บรรลุจุดประสงค์ เพื่อให้เด็กมีความรู้เพียงพอในจุดประสงค์ต่อไป

2) การสอนเสริม หมายถึง การสอนให้แก่เด็กที่ผ่านจุดประสงค์ในการเรียนปกติแล้วแต่เด็กมีความรู้กว้างขวางและลึกซึ้งภายในขอบเขตของจุดประสงค์

จุดมุ่งหมายของการสอนซ่อมเสริม

นักเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินมีสาเหตุมาจากสิ่งต่าง ๆ เช่น สภาพเศรษฐกิจ สังคม สติปัญญา และแรงจูงใจ ที่มีความแตกต่างกัน จุดมุ่งหมายของการสอนซ่อมเสริมมีดังนี้

- 1) เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความสามารถที่แท้จริงของตน
- 2) เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขข้อบกพร่องทางการเรียนหรือจุดอ่อนของตน
- 3) เพื่อส่งเสริมความเจริญงอกงามทางด้านต่าง ๆ ของนักเรียนซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนยิ่งขึ้น

ประเภทของการสอนซ่อมเสริม

- 1) การสอนเพื่อแก้ไข
- 2) การสอนเพื่อซ่อมเสริม
- 3) การสอนเพื่อปรับสภาพ
- 4) การเร่ง

หลักของการสอนซ่อมเสริม

- 1) เริ่มต้นจากจุดและสภาพที่นักเรียนเป็นอยู่

2) ใช้วิธีการสอนแบบต่าง ๆ โดยให้มีการยืดหยุ่นเพื่อปรับให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของนักเรียน

3) การสอนซ่อมเสริมควรมีกิจกรรมและอุปกรณ์หลาย ๆ อย่าง เพื่อป้องกันความเบื่อหน่ายของนักเรียน

4) มีการทบทวนสิ่งที่ได้เรียนไปแล้ว

5) มีการจัดเวลาให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน

6) ให้นักเรียนแข่งขันกับตัวเองมากกว่าการแข่งขันเพื่อนในกลุ่ม
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซ่อมเสริม

การสอนซ่อมเสริมจัดได้หลายวิธี การที่โรงเรียนจะใช้วิธีใดขึ้นอยู่กับความเหมาะสมหรือสถานการณ์เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซ่อมเสริมอย่างมีประสิทธิภาพ

กรมสามัญศึกษา (2529) ได้เสนอแนวการสอนซ่อมเสริมที่สำคัญ ดังนี้

- 1) การสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จรูป
- 2) การสอนโดยให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
- 3) การสอนโดยให้นักเรียนสอนกันเอง
- 4) การสอนโดยใช้สมุดแบบฝึกหัดเรียนด้วยตนเอง
- 5) การสอนโดยใช้ใบงานช่วยสอน
- 6) การสอนโดยใช้เทคนิคการตั้งคำถาม
- 7) การสอนโดยใช้ศูนย์การเรียนรู้
- 8) การสอนโดยใช้เทคนิคกลุ่มสร้างคุณภาพงาน (Q.C circles)
- 9) การสอนโดยใช้ศูนย์วิทยบริการ

ขั้นตอนการจัดสอนซ่อมเสริม

กรมสามัญศึกษา (2529) ได้สรุปขั้นตอนการจัดสอนซ่อมเสริมไว้ดังนี้

1) ครูผู้สอนสำรวจข้อบกพร่องในการเรียนรายวิชาที่ตนสอน วิธีการสำรวจทำได้หลายวิธี เช่น ใช้แบบทดสอบก่อนเรียน ใช้แบบทดสอบเฉพาะเรื่องสำรวจจากผลการสอนระหว่างภาคเรียน หรือสังเกตนักเรียนขณะปฏิบัติกิจกรรม

2) รวบรวมนักเรียนที่ต้องเรียนซ่อมเสริมแล้วแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยที่สุด หากจัดไม่ได้ก็ไม่ควรเกินกลุ่มละ 20 คนและนักเรียนแต่ละกลุ่มควรเป็นนักเรียน

ที่มีความสามารถใกล้เคียงกัน

3) นำข้อมูลต่าง ๆ มาปรึกษาหารือกันระหว่างฝ่ายวิชาการ หมวดวิชา และฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดห้องเรียน เวลาเรียน และผู้สอน

4) ดำเนินการสอนซ่อมเสริมตามที่กำหนดไว้ จนนักเรียนมีความรู้ความสามารถผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ที่วางไว้

5) ประเมินผลการสอนโดยการสังเกต การทดสอบข้อเขียนจากผลงาน ที่มอบหมายหรือจากการทำแบบฝึกหัดของนักเรียน

8) การจัดกิจกรรมนักเรียน

กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมให้การเรียนใน หลักสูตรสมบูรณ์ขึ้น อีกทั้งส่งเสริมให้นักเรียนมีประสบการณ์กว้างขวาง สามารถ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งจากคู่มือการจัดกิจกรรม ตามระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) (2536) สรุปรายละเอียดได้ดังนี้

กิจกรรมที่กำหนดในโครงสร้างของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย หมายถึงการปฏิบัติงานร่วมกับผู้เรียนเป็นกลุ่ม ๆ ตามความสนใจ และความถนัด มีไว้กิจกรรมที่ครูจัดขึ้นเพื่อผู้เรียนในการเรียนวิชาต่าง ๆ ซึ่งผู้เรียนจะต้องเรียนตามเกณฑ์ที่กำหนด

ดังนั้นภารกิจหลักของโรงเรียน คือการประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ต่าง ๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาสติปัญญาและลักษณะนิสัยอันดีงามแก่ผู้เรียนเพื่อการ เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติสืบไปนภายภาคหน้า

ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหลักสูตรได้กำหนดให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรม ภาคเรียนละ 5 คาบ ต่อสัปดาห์ ครอบคลุมประเภทดังนี้

1) กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมน สถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งแบ่งเป็น

(1) กิจกรรมลูกเสือ - เนตรนารี หรือยุวกาชาด หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ 1 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน

(2) กิจกรรมอื่น ๆ 1 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน

2) กิจกรรมแนะแนว หรือกิจกรรมแก้ปัญหา หรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ 1 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน

3) กิจกรรมอิสระของผู้เรียน 2 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน

ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า โรงเรียนเป็นที่รวมของเด็กในวันที่ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ เด็กที่กำลังฝึกที่จะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม มีความต้องการเพื่อที่จะรวมกลุ่มและทำตามกลุ่ม โรงเรียนจึงต้องสนองความต้องการนี้ และใช้โอกาสนี้หล่อหลอมปรุงแต่งเด็กให้เป็นไปตามทางที่ต้องการ เพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นพบความสนใจ ความถนัดที่แท้จริงของตนเอง ซึ่งทำให้เกิดความมั่นใจในอนาคต ทำให้รักและผูกพันกับโรงเรียน รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน รวมทั้งฝึกนิสัยที่ดีของการอยู่ร่วมสังคม เช่น การยอมรับผู้อื่น ความอดทน การถนอมน้ำใจกัน

9) การให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

กรมวิชาการและกรมสามัญ (2526) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ว่าการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หมายถึง การที่ให้นักเรียนได้ทำงานตามลำพัง โดยอาจจะทำแบบฝึกหัด ศึกษาค้นคว้าทำงานที่ได้รับมอบหมายจากครู ศึกษาวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ เน้นการให้นักเรียนแต่ละคนทำงานแต่ละอย่างตามความต้องการของเขา ซึ่งงานที่ทำนั้นอาจเหมือนกันหรือแตกต่างกันก็ได้ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้

ในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองของนักเรียนอาจทำได้หลายวิธี เช่น การอ่าน การดู การเขียน การสัมภาษณ์ การอภิปราย การวัดค่าที่ การทดลอง การวิจัย การวาดภาพ การถ่ายรูป การเล่นเกม การเก็บสะสมสิ่งของต่าง ๆ การรายงาน การสาธิต การศึกษา หรือ การทำงานเพื่อหาประสบการณ์ และการลงมือปฏิบัติจริง สามารถทำได้ทั้งในและนอกเวลา ทั้งเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคลซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารทุกระดับและครูทุกคนจะต้องให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีจัดให้นักเรียนได้ค้นคว้าด้วยตนเองมากที่สุดเท่าที่จะทำได้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาค้นคว้าเป็นกลุ่มจะช่วยให้การเรียนรู้การสอนสัมฤทธิ์ผลตามจุดประสงค์ของหลักสูตร

ดังนั้นในการจัดประสบการณ์ให้กับนักเรียนควรมีรายละเอียดตามหัวข้อต่อไปนี้

1) การจัดหาสื่อการเรียน ได้แก่ หนังสือแบบเรียน หนังสืออ้างอิง หนังสืออ่านนอกเวลา

2) สิ่งพิมพ์ทั่วไป ที่ควรจัดหาได้แก่ หนังสืออ้างอิง หนังสือสารคดีทั่วไป วารสาร หนังสือพิมพ์ จุลสาร กฤตภาค

3) การจัดหาสื่อการเรียนประเภททัศนวัสดุ ได้แก่ เครื่องฉาย ภาพยนตร์ สไลด์ฟิล์มสตริป ภาพพิมพ์แสง ภาพข้ามศีรษะ กล้องถ่ายรูป เครื่องเล่นแผ่นเสียง วิทยุ โทรทัศน์ เครื่องบันทึกเสียง วัสดุลายเส้นต่าง ๆ วัสดุมีทรง ภาพนิ่ง

4) การจัดแหล่งวิชาการต่าง ๆ สำหรับให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ซึ่งได้แก่ ห้องสมุด ห้องทัศนศึกษา ห้องประจำวิชาต่าง ๆ ห้องปฏิบัติการและโรงฝึกงานห้องทำงาน บ้ายประกาศ แบบเรียนสำเร็จรูป

5) การได้มาซึ่งวัสดุ-อุปกรณ์ต่าง ๆ ทำได้โดยการจัดซื้อ ขอบริจาค จัดทำขึ้นเอง

10) การนำทรัพยากรท้องถิ่นมาช่วยประกอบการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนจะไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่และจำกัดไว้เฉพาะในบริเวณโรงเรียนสามารถสรรหาทรัพยากรในท้องถิ่นเพื่อช่วยพัฒนาการเรียนการสอนตามหลักสูตรต้องมีการปรับปรุงเนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพที่เป็นจริงของท้องถิ่นโดยสนองความต้องการของสังคม วัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจของท้องถิ่นด้วย

เสรี ลาขรจน์ (อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2525) ให้ความหมายของทรัพยากรในท้องถิ่นว่า หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถเอื้ออำนวยให้เกิดผลต่อการเรียนการสอนได้ เช่น ทรัพยากรที่มีอยู่โดยธรรมชาติ สิ่งที่มีมนุษย์ก่อสร้างขึ้น รวมตลอดไปถึงบุคคลและองค์การต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษานักเรียน

แหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ ถือเป็นทรัพยากรของท้องถิ่นประการหนึ่ง การใช้สถานฝึกอาชีพมีวัตถุประสงค์คือ นักเรียนได้มีประสบการณ์ในโลกอาชีพจริง ๆ ต้องการให้ทราบถึงกรรมวิธีของการประกอบอาชีพแต่ละอย่างได้ลึกซึ้ง ต้องฝึกทักษะในลักษณะที่ประกอบอาชีพได้จริงๆ

ความหมายของคำว่า แหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพ

เรื่อง เจริญชัย (อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยสุรขทัยธรรมมาธิราช, 2525)
ได้ให้ความหมายว่า

แหล่งวิทยาการ หมายถึง สถานศึกษา สถาบันหรือศูนย์ฝึกอาชีพของทางราชการหรือเอกชนที่จัดการศึกษา การฝึกหัด หรือการฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อให้บุคคลมีความรู้ และทักษะสามารถประกอบอาชีพได้ โดยมีการดำเนินการอยู่เป็นประจำ เช่น โรงเรียนอาชีววะ วิทยาลัยเทคนิค ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน โรงเรียนพาณิชยกรรมของเอกชน เป็นต้น

สถานประกอบการ หมายถึง สถานที่ประกอบกิจกรรมเพื่อแจ้งผลทางเศรษฐกิจ โดยมีนายจ้างและลูกจ้างดำเนินงานอยู่เป็นประจำ เช่น ธนาคาร ศูนย์การค้า โรงแรม บริษัท โรงงานอุตสาหกรรม อู่รถยนต์ เป็นต้น

สถานประกอบอาชีพอิสระ หมายถึง สถานที่ประกอบกิจการภายในครอบครัว ซึ่งอาจเป็นของผู้ปกครองนักเรียน หรือของผู้อื่น เช่น รับจ้างตัดเย็บเสื้อผ้า รับซ่อมจักรยาน ประกอบอาหารส่งขาย ซึ่งรวมถึงการฝึกอาชีพที่บ้าน ผู้ปกครองนักเรียนเอง หรือเข้าไปฝึกหัดอาชีพตามอุตสาหกรรมในครัวเรือนในครอบครัวอื่นด้วย

โรงเรียนจึงควรใช้สถานฝึกอาชีพ จะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะ และเกิดประสบการณ์ตรงเพื่อให้นักเรียนค้นพบความถนัดความสามารถของตนเอง นำไปสู่การประกอบอาชีพจริง และสามารถแก้ปัญหาและนำมาใช้เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

11) การวัดและประเมินผลการเรียน

ชวาล แพรัตนกุล (2518) กล่าวว่า การวัดผลหมายถึงกระบวนการใด ๆ ที่จะให้ได้มาซึ่งปริมาณจำนวนหนึ่ง อันมีความหมายแทนขนาด สมรรถภาพนามธรรม ที่นักเรียนผู้นั้นมีอยู่ในตนถ้าใช้แบบทดสอบเป็นเครื่องมือกระตุ้นก็คือเอาจำนวนผลงานที่นักเรียนแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบออกมาเป็นเครื่องชี้บอกว่าเขามีสมรรถภาพในเรื่องนั้น ๆ เพียงใด

ขอบข่ายการประเมินผล

การประเมินผลสามารถให้ข้อมูลย้อนกลับในการจัดการศึกษาทุกระดับ เมื่อเราต้องการจะเปรียบเทียบเป้าหมายกับผลผลิต ข้อมูลย้อนกลับจะช่วยให้เป้าหมายแจ่มชัดและช่วยชี้แนะถึงภาวะความแตกต่างระหว่างความตั้งใจที่จะให้เป็นกับที่เกิดขึ้นจริง ขอบข่ายของการประเมินผลที่นำมาใช้ในการศึกษามี 5 ประการดังนี้

- 1) การประเมินผลเป็นวิธีการที่จะได้รับหลักฐาน และนำไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนนักเรียน
- 2) การประเมินผลให้หลักฐานที่ครอบคลุมไปไกลกว่าการทดสอบที่ใช้กันตามปกติในห้องเรียน
- 3) การประเมินผลเป็นเครื่องขยายความสำคัญ และจุดประสงค์ของการศึกษาและเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้ทราบว่านักเรียนได้เจริญงอกงามไปตามทางที่ปรารถนานั้น
- 4) การประเมินผลเป็นระบบการควบคุมคุณภาพ ใ้ชีวิตนิจรรย์คุณภาพของการเรียนการสอน

5) การประเมินผลเป็นเครื่องมือของการศึกษา

จุดมุ่งหมายของการประเมินผลการเรียน

- 1) เพื่อปรับปรุงรายวิชา
- 2) เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับตัวบุคคล
- 3) เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับระเบียบวิธีในการบริหาร

ส่วนการประเมินผลการเรียนในปัจจุบัน การศึกษาได้ใช้การประเมินในระบบการเรียนการสอน 4 อย่างคือ. (โรวิท ประวาลพฤกษ์ และ สมศักดิ์สินธุระเวช, 2527)

- 1) การประเมินผลเพื่อจัดสรรผู้เรียน
- 2) การประเมินผลระหว่างการสอน
- 3) การประเมินผลเพื่อวินิจฉัย
- 4) การประเมินผลหลังการสอน

ประเภทการประเมินผล

ระบบการประเมินผลทางการศึกษาจำแนกได้ 2 แบบ คือ การประเมินแบบยึดวัตถุประสงค์ และการประเมินแบบไม่ยึดวัตถุประสงค์ สำหรับการประเมินผลการเรียนได้จำแนกรูปแบบการประเมินผลการเรียนที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับเกณฑ์ชี้แจง ดังต่อไปนี้

- 1) จำแนกตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน แบ่งเป็น การประเมินก่อนเรียนการประเมินผลระหว่างเรียน และการประเมินผลรวม
- 2) จำแนกตามระบบการวัด แบ่งเป็นการประเมินผลแบบอิงตน การประเมินผลแบบอิงกลุ่ม และการประเมินผลแบบอิงเกณฑ์

ประโยชน์ของการประเมินผลการเรียน

- 1) ประโยชน์แก่ครู
- 2) ประโยชน์แก่นักเรียน
- 3) ประโยชน์ต่อการแนะแนว
- 4) ประโยชน์ต่อการบริหาร
- 5) ประโยชน์ต่อการวิจัย

12) การนิเทศและติดตามการใช้หลักสูตรในโรงเรียน

การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรในโรงเรียน เป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งที่ช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2529) กล่าวถึงงานหลักที่สำคัญของการนิเทศการศึกษาว่ามี 10 ประการคือ

- 1) งานด้านพัฒนาหลักสูตร เช่น การวางแผนโครงสร้างหลักสูตร โครงการสอน การกำหนดตัวผู้สอน
- 2) การจัดระบบการสอน เช่น การจัดกลุ่มนักเรียน จัดตารางสอน
- 3) การคัดเลือกบุคลากรผู้สอน
- 4) การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก
- 5) การจัดอุปกรณ์การสอน ตรวจสอบ คัดเลือกอุปกรณ์
- 6) การจัดอบรมครูประจำการ
- 7) จัดประชุมปฐมนิเทศสมาชิกใหม่

8) จัดบริการด้านอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กับจุดมุ่งหมายหลักของการสอน เช่น การวางแผนนโยบายให้ครูเข้ามามีส่วนร่วม การสร้างบรรยากาศและความสัมพันธ์อันดีในการทำงาน

9) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

10) การประเมินผลการสอน

สุจรีต เพียรชอบ (อังกาน วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์, 2528) ได้กล่าวถึงงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนที่ครูใหญ่สามารถทำได้ มีดังนี้

1) การช่วยเหลือครูทางด้านวิชาการและด้านบริหาร เช่น การอบรมครู การสัมมนา การให้คำปรึกษา การสาธิตการสอน การจัดหนังสือ ปรับปรุงห้องสมุดให้ทันสมัย การบริการวัสดุอุปกรณ์ การสนับสนุนให้ครูไปเรียนเพิ่มเติม เป็นต้น

2) การช่วยเหลือครูในปัญหาด้านส่วนตัว มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ทำให้ครูสามารถรับทุกข้อด้วยทั้งปัญหาส่วนตัวและปัญหาในการทำงาน

3) การสร้างขวัญของคณะครู เช่น จัดสภาพการทำงานให้ดี สะดวกสบาย ทำให้ครูเกิดความอบอุ่น การดำเนินงานเป็นแบบประชาธิปไตย มีความยุติธรรมต่อทุกคน

4) การประเมินผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน เช่น จัดผู้รับฟังความคิดเห็นของครู นักเรียน มีการอภิปรายปัญหาต่าง ๆ ประเมินผลการเรียนการสอน เป็นต้น

กรมวิชาการ (2522) ได้เสนอแนะวิธีการนิเทศภายในโรงเรียนไว้ดังนี้

1) การแนะนำที่ก่อให้เกิดการแก้ปัญหา การปรับปรุงงาน และการริเริ่มงาน เช่น แนะนำเกี่ยวกับหลักการสอน หลักการวัดผล หลักการบริหาร ข้อคิดเห็นต่าง ๆ

2) การประชุมชี้แจง เป็นการชี้แจงให้ข้อมูล เช่น ชี้แจงโครงสร้างของหลักสูตร ฯลฯ

3) การประชุมปฏิบัติการ เป็นการประชุมเพื่อให้ได้ทักษะในการปฏิบัติงาน ซึ่งมักจะเป็นภาคปฏิบัติ เช่น การประชุมปฏิบัติการทำแผนการสอน การผลิตอุปกรณ์ ฯลฯ

4) การประชุมสัมมนา เป็นการประชุมเพื่อแก้ปัญหาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และผู้เข้าร่วมประชุมมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็น

5) การประชุมอบรม เป็นการประชุมเพื่อเสริมสร้างความรู้ใหม่ ๆ ซึ่งมีวิธีการหลายอย่าง เช่น การบรรยาย อภิปราย ซักถาม การประชุมกลุ่มย่อย การสาธิต การศึกษาดูงาน

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการนำหลักสูตร

กรมวิชาการ (อ้างใน วาสนา ณ นคร, 2532) ได้กล่าวถึง บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการนำหลักสูตรว่า ในระดับโรงเรียน ถือว่าผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด เพราะจะต้องเป็นผู้นำเอาหลักการ จุดหมาย โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตรที่หน่วยงานระดับชาติจัดวางไว้ไปใช้ให้เกิดผล ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงควรมีความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารการนำหลักสูตรที่อยู่ในความรับผิดชอบ ดังนี้

- 1) ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับ จุดหมาย หลักการ และโครงสร้างของหลักสูตรอย่างถ่องแท้
- 2) ต้องกระตุ้นนำครูซึ่งเป็นตัวจักรสำคัญที่สุดในการนำหลักสูตรไปใช้
- 3) ต้องส่งเสริมและให้กำลังใจแก่ครูด้วยวิธีการต่าง ๆ
- 4) ต้องคำนึงอยู่เสมอว่าการบริหารที่ดีนั้นคือการบริการที่ดีให้แก่ครูงานบริการที่ครูใหญ่ช่วยเหลือได้มากได้แก่ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น จัดหาหนังสือคู่มือ หนังสือ ค้นคว้าและจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้ดี
- 5) ควรหาวิธีการประชุมครูให้เป็นประโยชน์ทางด้านวิชาการให้มากที่สุด
- 6) ปฏิบัติงานอย่างมีเป้าหมาย มีแผนปฏิบัติงานที่แน่นอน มีทั้งแผนระยะยาว 5 ปี และแผนปฏิบัติงานประจำปี
- 7) ควรหาวิธีส่งเสริมความรู้แก่ครูด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การไปสังเกตการสอนโรงเรียนอื่นที่มีผลงานดี ส่งครูเข้ารับการอบรมและติดตามผล จัดประชุมกลุ่มภายในโรงเรียน
- 8) ควรเยี่ยมห้องเรียนและสังเกตการสอนเป็นครั้งคราว
- 9) ประชาสัมพันธ์โรงเรียน
- 10) ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเหมาะสมกับท้องถิ่น

สังกัด อุทรานันท์ (2528) กล่าวถึง บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักสูตร ดังนี้

- 1) ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรที่โรงเรียนใช้อยู่อย่างชัดเจน
- 2) ให้บริการวัสดุหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนชนิดต่าง ๆ แก่ครู
- 3) ดำเนินการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรภายในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ
- 4) กระตุ้น และส่งเสริมครูในการใช้หลักสูตรอย่างถูกต้อง เช่น การจัดอบรม หรือจัดประชุมสัมมนา
- 5) ให้กำลังใจและบำรุงขวัญแก่ครูผู้ใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นเยี่ยงอย่างแก่ครูอื่น ๆ

ด้วยเหตุนี้ ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องเป็นผู้นำ และกระตุ้นครูอีกทั้งร่วมลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังร่วมกับคณะครูและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ส่งเสริมให้การใช้หลักสูตรได้ผลดียิ่งขึ้น

บทบาทของครูในการใช้หลักสูตร

ครูผู้สอนเป็นบุคคลสำคัญที่สุดในการใช้หลักสูตร ซึ่งเป็นผู้ใช้หลักสูตรโดยตรง ด้วยการจัดประสบการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ แก่นักเรียน บทบาทของครูในการใช้หลักสูตร บุญมี เณรยอด (2529) กล่าวว่า ครูผู้สอนเป็นบุคคลที่สำคัญมากต่อการใช้หลักสูตร เพราะเป็นผู้นำหลักสูตรไปสู่การสอน ไปสู่ผู้เรียนโดยตรง จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในตัวหลักสูตรและรายวิชาที่ตนรับผิดชอบในการสอนเป็นอย่างดี มีเทคนิควิธีสอนที่ดี รู้จักเลือกวัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอน มีความรู้ในสาขาวิชาที่สอนอย่างลึกซึ้ง และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของวิทยาการใหม่ ๆ มีความรู้ในการจัดและบริหารอาคารสถานที่ที่ใช้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะวิชา และมีความรู้ทางด้านวิชาชีพอย่างเพียงพอ

วิชัย ราษฎร์ศิริ (2526) กล่าวถึงบทบาทของครูในการใช้หลักสูตรไว้ดังนี้

- 1) ศึกษาทำความเข้าใจกับจุดหมาย หลักการ และโครงสร้างของหลักสูตรให้เข้าใจอย่างชัดเจน และต้องศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตร หนังสือเรียน แผนการสอน ตลอดจนวัสดุหลักสูตรอื่น ๆ เพื่อจะได้เลือกใช้และ

แปลงไปสู่การสอนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

- 2) ศึกษาวิธีสอนต่าง ๆ ที่เื้อื่อต่อหลักสูตรหรือหลักสูตรแนะนำไว้ เช่น การสอนแบบแก้ปัญหา ค้นคว้า การแบ่งกลุ่มอภิปราย ฯลฯ
- 3) ต้องเฝ้าเฝ้าศึกษาแสวงหาความรู้หม่ออยู่เสมอ เช่น ศึกษาเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ที่สอนมา นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา วิทยาการใหม่ ๆ ข่าวเหตุการณ์ต่าง ๆ
- 4) ต้องเตรียมการสอนโดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตร โดยพยายามใช้แผนการสอน คู่มือครู บัตรงานให้เป็นประโยชน์
- 5) ทำการสอนทุกครั้งอย่างมีจุดมุ่งหมาย ครูต้องตระหนักอยู่เสมอว่าการสอนในเรื่องหรือวิชาต่าง ๆ ต้องการให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมอะไรบ้าง แล้วดำเนินการสอนไปตามจุดมุ่งหมายต้องวัดผลและประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายทุกครั้ง ถ้านักเรียนยังไม่ผ่านพฤติกรรมใด ๆ ต้องหาเวลาสอนซ่อมเสริมให้เสมอ
- 6) พยายามจัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่จะส่งเสริมการเรียนการสอน
- 7) พยายามแสวงหา จัดทำและใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่นหรือสื่อการเรียนที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์
- 8) พยายามใช้แหล่งวิทยาการที่มีอยู่ในโรงเรียน ในท้องถิ่นให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน เช่น เชิญผู้เชี่ยวชาญ ผู้มีประสบการณ์ด้านต่าง ๆ มาเป็นวิทยากร พานักเรียนไปทัศนศึกษาดูงานตามสถานที่สำคัญต่าง ๆ
- 9) พยายามใกล้ชิดให้ความสนทนากับนักเรียนเพื่อจะได้ทราบถึงพื้นฐานความสนใจความถนัดและปัญหาของเด็กแต่ละคน เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ในการสอน อบรม ปกครอง แนะนำและประเมินผลได้อย่างถูกต้อง

2.3 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นกระบวนการทางด้านความคิดและการปฏิบัติ ในโครงสร้างได้ลดจำนวนคาบวิชาบังคับ และเพิ่มจำนวนคาบของวิชาเลือกเสรีให้มากขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนวิชาสามัญ และวิชาอาชีพได้อย่างกว้างขวาง

มีคาบเวลาสำหรับให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมอิสระ อันจะนำไปสู่การค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเองได้อย่างแท้จริง

หลักการของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) มีดังนี้

- 1) เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง
- 2) เป็นการศึกษาทั่วไป เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบสัมมาอาชีพ หรือการศึกษาต่อ
- 3) เป็นการศึกษาที่สนองความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติ

จุดหมาย

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาคุณภาพชีวิต และการศึกษาต่อ ให้สามารถเลือกแนวทางที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคมตามบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะเป็นพลเมืองดี ตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขโดยให้ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะเพียงพอที่จะเลือกและตัดสินใจประกอบสัมมาอาชีพ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีนิสัยในการปรับปรุงงานตนเองและสังคม เสริมสร้างอนามัยชุมชนและครองชีวิตโดยคำนึงถึงประโยชน์ต่อสังคม

ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ จะต้องมุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) มีความรู้และทักษะในวิชาสามัญ และทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่าง ๆ
- 2) สามารถปฏิบัติตนในการรักษา และเสริมสร้างสุขภาพอนามัยของตนเอง และชุมชน
- 3) สามารถวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน และเลือกแนวทางแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับข้อจำกัดต่าง ๆ
- 4) มีความภูมิใจในความเป็นไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตามความสามารถของตน
- 5) มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างและปรับปรุงแนวทางปฏิบัติที่จะ

ทำให้เกิดความเจริญแก่ตนเองและชุมชน

6) มีทัศนคติที่ดีต่อสังคมทุกชนชั้น มีนิสัยรักการทำงาน และมีความสามารถในการเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัดและความสนใจของตนเอง

7) มีทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ มีความสามารถในการจัดการ และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

8) เข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในชุมชน สามารถเสนอแนวทางพัฒนาชุมชนภูมิปัญญาในการปฏิบัติตนตามบทบาทและหน้าที่ในฐานะสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของตน

โครงสร้าง

1) วิชาบังคับ จำนวน 57 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ รายวิชาดังต่อไปนี้

(1) วิชาบังคับแกน จำนวน 39 หน่วยการเรียนรู้

ภาษาไทย	12 หน่วยการเรียนรู้
วิทยาศาสตร์	9 หน่วยการเรียนรู้
คณิตศาสตร์	6 หน่วยการเรียนรู้
สังคมศึกษา	6 หน่วยการเรียนรู้
พลานามัย	3 หน่วยการเรียนรู้
ศิลปศึกษา	3 หน่วยการเรียนรู้

(2) วิชาบังคับเลือก จำนวน 18 หน่วยการเรียนรู้

สังคมศึกษา	6 หน่วยการเรียนรู้
พลานามัย	6 หน่วยการเรียนรู้
การงาน	6 หน่วยการเรียนรู้

2) วิชาเลือกเสรี จำนวน 35 หน่วยการเรียนรู้ ให้เลือกจากรายวิชาในกลุ่มวิชาต่าง ๆ ต่อไปนี้

(1) กลุ่มวิชาภาษา

ภาษาไทย

ภาษาต่างประเทศ

(2) กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ - คณิตศาสตร์

วิทยาศาสตร์

คณิตศาสตร์

(3) กลุ่มวิชาสังคมศึกษา

(4) กลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ

พลานามัย

ศิลปศึกษา

(5) กลุ่มวิชาการงานและอาชีพ

อาชีพ

3) กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมต่อไปนี้

(1) กิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ คือ กิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี หรือยุวกาชาด หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์ จำนวน 1 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาค และกิจกรรมอื่น ๆ อีก 1 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาค

(2) กิจกรรมแนะแนว หรือกิจกรรมแก้ปัญหา หรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้จำนวน 1 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาค

(3) กิจกรรมอิสระของผู้เรียน จำนวน 2 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาค
แนวทางการดำเนินการ

เพื่อให้การจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ ประสบความสำเร็จตามจุดหมายข้างต้น จึงกำหนดแนวดำเนินการไว้ดังนี้

1) จัดให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนอย่างหลากหลาย เพื่อสำรวจความถนัดและความสนใจ

2) จัดประสบการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนได้รู้จักและเข้าใจตนเอง และสามารถแสวงหาแนวทางในการพัฒนาตนเอง

3) ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทางด้านวิชาการอย่างเต็มความสามารถ และได้มีโอกาสหาความรู้ และทักษะจากแหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ

4) จัดให้มีการศึกษา ติดตาม และแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

5) ในการจัดการเรียนการสอน ให้ใช้วิธีผสมผสานการให้ความรู้กับการปฏิบัติจริงโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล และกระบวนการกลุ่ม

6) ในท้องถิ่นปรับรายละเอียดเนื้อหาของรายวิชาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น ส่งเสริมให้ท้องถิ่นจัดทำรายวิชาที่สนองความต้องการของท้องถิ่น และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดในการสร้างสรรค์งาน

7) ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดแทรกการเสริมสร้างค่านิยม และการพัฒนาจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ

8) ในการส่งเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมาย ต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐาน เช่น ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อดทน มีวินัย รับผิดชอบ ฯลฯ ควบคู่ไปด้วย

9) ในการจัดการเรียนการสอน ให้คำนึงถึงความต่อเนื่องกับหลักสูตรประถมศึกษาด้วย

หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

1) เวลาเรียน

(1) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ใช้เวลาเรียนประมาณ 3 ปี หรือ 6 ภาคเรียน

(2) ในปีการศึกษาหนึ่งให้แบ่งเป็นภาคเรียนปกติ 2 ภาค ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์ และโรงเรียนอาจเปิดภาคฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควร สำหรับภาคฤดูร้อนซึ่งมีเวลาเรียน 4 สัปดาห์ เวลาเรียนต่อสัปดาห์ของรายวิชาที่เปิดสอนจะต้องเป็น 5 เท่า ของภาคปกติ

(3) ในสัปดาห์หนึ่ง โรงเรียนต้องเปิดเรียนไม่น้อยกว่า 5 วัน วันละไม่น้อยกว่า 7 คาบ คาบละ 50 นาที รวมอย่างน้อย 35 คาบ

(4) ให้เรียนตามหลักสูตรอย่างน้อยสัปดาห์ละ 30 คาบ และให้โรงเรียนจัดให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยเข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี หรือ ยุวกาชาด หรือผู้นำเพื่อประโยชน์เป็นกิจกรรม

บังคับ 1 คาบต่อสัปดาห์ และกิจกรรมอื่น 1 คาบต่อสัปดาห์ กิจกรรมแนะแนว หรือกิจกรรมแก้ปัญหา หรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ 1 คาบต่อสัปดาห์ นอกจากนี้ ให้มีเวลาสำหรับผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมอิสระอีกสัปดาห์ละ 2 คาบ

2) หน่วยการเรียนรู้

รายวิชาใดที่ใช้เวลาเรียน 2 คาบ ต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน ให้มีหน่วยการเรียนรู้ 1 หน่วยการเรียนรู้ รายวิชาใดที่มีจำนวนคาบเรียนมากกว่า หรือ น้อยกว่า 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน ให้มีจำนวนหน่วยการเรียนรู้มากขึ้น หรือ น้อยลงเป็นไปตามสัดส่วน

3) วิชาบังคับและวิชาเลือกเสรี

(1) ผู้เรียนจะต้องเรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรีตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตร สำหรับภาษาต่างประเทศ นักเรียนจะเลือกเรียนได้เพียง 1 ภาษา

(2) การจัดทำรายวิชาบังคับเลือกและวิชาเลือกเสรี นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและการใช้แหล่งวิทยาการ สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

4) การประเมินผลการเรียน

การประเมินผลการเรียนและการโอนผลการเรียนให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

5) เกณฑ์การจบหลักสูตร

(1) ต้องเรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรีตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้าง จำนวน 90 หน่วยการเรียนรู้ และทุกรายวิชาต้องได้รับการตัดสินผลการเรียน

(2) ต้องได้หน่วยการเรียนรู้วิชาบังคับแกนวิชาภาษาไทย และสังคมศึกษา

(3) ต้องได้หน่วยการเรียนรู้ทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 80 หน่วยการเรียนรู้

(4) ต้องเข้าร่วมกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 2 กิจกรรม โดยให้

เลือกกิจกรรมบังคับ 1 คาบต่อสัปดาห์ และเลือกกิจกรรมอื่น ๆ อีก 1 คาบต่อสัปดาห์ โดยแต่ละกิจกรรมต้องมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาทั้งหมดที่จัดกิจกรรมของแต่ละภาคเรียน และต้องผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรมตามที่กำหนด

6) การแก้ไขเปลี่ยนแปลงหลักสูตร

ในกรณีที่จะมีการยกเลิก เพิ่มเติม และเปลี่ยนแปลงรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ให้ทำเป็นประกาศ หรือคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการ

2.4 แนวทางการดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้กำหนดนโยบายวัตถุประสงค์เป้าหมายการดำเนินงาน หลักเกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียน การบริหารโครงการ และการจัดการด้านงบประมาณ ไว้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

นโยบายการดำเนินงาน

นโยบายการดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ในความรับผิดชอบของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดไว้ดังนี้

- 1) เร่งรัดการขยายโอกาสและบริการทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ให้กระจายไปสู่ประชาชนส่วนภูมิภาคอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสในชุมชนเมืองและชุมชนชนบทห่างไกล
- 2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียนเห็นความสำคัญและคุณค่าของการศึกษา ต่อการพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพและพัฒนาสังคมส่วนรวม
- 3) เร่งพัฒนาการจัดกระบวนการบริหาร กระบวนการเรียนการสอนและการนิเทศติดตามผล เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ให้มีความรู้ความสามารถและทักษะขั้นพื้นฐานโดยเน้นการพัฒนาทักษะด้านอาชีพให้สามารถพึ่งตนเองได้ ตลอดจนมีคุณธรรม จริยธรรม และตระหนักในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น

วัตถุประสงค์

โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 3 ประการ ดังนี้

- 1) เพื่อยกระดับความรู้ขั้นพื้นฐาน ให้ประชาชนผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาได้เรียนสูงขึ้นถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
- 2) เพื่อปูพื้นฐาน การดำเนินงานขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี
- 3) เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเห็นช่องทางการประกอบอาชีพ และมีโอกาสพัฒนาทักษะในวิชาอาชีพที่ตนมีความถนัด และสนใจ สำหรับการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นต่อไป

เป้าหมายการดำเนินงาน

- 1) เป้าหมายในปีการศึกษา 2533

โครงการขยายโอกาสทางการศึกษา (นำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ) เปิดดำเนินการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษา ต่อจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อีก 3 ปี โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 ใน 72 จังหวัด ทั่วประเทศ (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) จำนวนจังหวัดละ 1-3 โรงเรียน รวม 119 โรงเรียน ซึ่งกระจายอยู่ใน 119 ตำบล 115 อำเภอ มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 3,868 คน

- 2) เป้าหมายในปีการศึกษา 2534

เพื่อให้การดำเนินงานโครงการฯ เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ในปีการศึกษา 2534 จึงให้จังหวัดต่าง ๆ เปิดโรงเรียนในโครงการฯ เพิ่มขึ้นให้ครบจำนวน 3 โรงเรียน ทุกจังหวัด (ยกเว้นกรุงเทพมหานคร) รวมจำนวนโรงเรียนที่เปิดเพิ่ม 97 โรงเรียน กระจายอยู่ใน 97 ตำบล 96 อำเภอ โดยมีจำนวนนักเรียนประมาณ 17,280 คน

นอกจากนี้ได้เปิดดำเนินการเพิ่มเติมในปีการศึกษา 2534 เพื่อตอบสนองนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการอีก 1,150 โรงเรียน ใน 72 จังหวัด ทั่วประเทศ โดยมีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้นประมาณ 42,765 คน

- 3) เป้าหมายในช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดเป้าหมายที่จะเปิดดำเนินการโรงเรียนในโครงการฯ เพิ่มอีกประมาณ ปีละ 1,000 โรงเรียน ตลอดช่วงแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 7 เพื่อตอบสนองนโยบายเร่งรัดการขยายโอกาสทางการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

กำหนดเป้าหมายที่จะเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัด จากเดิมซึ่งดำเนินการอยู่ในปี 2534 จำนวน 1,366 โรงเรียน เพิ่มขึ้นเป็น 2,500 โรงเรียน ในปี 2535 และเพิ่มเป็น 6,500 โรงเรียน เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 7

เป้าหมายจำนวนห้องเรียนที่เปิดดำเนินการ ในปี 2535 รวมทุกชั้นเรียน 4,869 ห้องเรียนและเพิ่มขึ้นเป็น 17,820 ห้องเรียน เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 7

ส่วนเป้าหมายจำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ในปี 2535 รวม 174,000 คน และเพิ่มขึ้นเป็น 712,800 คน เมื่อสิ้นสุดแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 7

หลักเกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียน

เพื่อให้การดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นไปตามนโยบาย บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่วางไว้จึงกำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียน ที่จะเปิดทำการสอน ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ไว้ดังนี้

ให้สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด พิจารณาคัดเลือกโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดเพื่อเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามคุณลักษณะ ดังนี้

- 1) เป็นโรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นที่เมื่อเปิดสอนแล้ว จะไม่เกิดผลกระทบกระเทือนต่อโรงเรียนในทุกสังกัดที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
- 2) เป็นโรงเรียนที่อยู่ในเขตพื้นที่ที่มีอัตราการเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนต้นต่ำอันเนื่องจากปัญหาภูมิประเทศไม่เอื้ออำนวยต่อการเดินทาง และประชาชนมีฐานะทางเศรษฐกิจยากจน

3) โรงเรียนอยู่ในสภาพที่มีความเหมาะสมและพร้อมเพรียงพอที่จะดำเนินการได้

4) มีผลสำเร็จด้านการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพระดับประถมศึกษาและมีช่องทาง สามารถสนับสนุนให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียนได้

5) ผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูมีความสนใจ ตั้งใจ กระตือรือร้นและเสียสละส่งเสริมและสนับสนุนที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์โครงการฯ อย่างต่อเนื่อง

6) ผู้ปกครองนักเรียน และประชาชนในท้องถิ่น สนใจ ยินดีให้การสนับสนุนส่งบุตรหลานเข้าเรียน ทั้งสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ

7) พิจารณาเปิดโรงเรียนให้อยู่ในลักษณะของการกระจายอย่างทั่วถึง รวมจำนวนโรงเรียนที่เปิดประมาณ 1/4 ของจำนวนกลุ่มโรงเรียนของทั้งจังหวัด

2.5 การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย

ปัจจุบันสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย ได้ดำเนินการเกี่ยวกับการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา 2533 ในรูปของการนำร่องขยายโอกาสภาคบังคับ จำนวน 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านนาดินดำ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองเลย ต่อมาในปีการศึกษา 2534 ได้รับอนุญาตให้ดำเนินโครงการนำร่องขยายโอกาสการศึกษาภาคบังคับเพิ่มอีก 2 โรงเรียน คือโรงเรียนบ้านน้ำแคม สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอท่าลี่ และโรงเรียนบ้านเพิ่ม พร้อมทั้งดำเนินงานในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานอีก 18 โรงเรียน ต่อมาปีการศึกษา 2535 เปิดโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 18 โรงเรียน ปีการศึกษา 2536 จำนวน 14 โรงเรียนและในปีการศึกษา 2537 จำนวน 16 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น จำนวน 69 โรงเรียน

สรุปผลจากการดำเนินงานที่ผ่านมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2533-2536 พอสรุปได้ดังนี้

ด้านผลผลิต หมายถึง ผู้เรียนพบว่า การเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาของนักเรียนที่จบชั้น บ.6 คิดเป็นร้อยละ 59.64 ซึ่งจะต้องเพิ่มเป็นร้อยละ 70 ภาย

ในปีงบประมาณ 2539 เพื่อให้ผู้เรียนที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร ได้อยู่โอกาสในการศึกษา ได้มีโอกาสเรียนต่อในระดับสูงขึ้นมีการพัฒนาบุคลิกภาพ คุณธรรม จริยธรรม ทำ งานร่วมกับผู้อื่นและวางแผนในการพัฒนาอาชีพสามารถหารายได้พิเศษช่วยเหลือ ครอบครัว ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น

ด้านผลกระทบ มีผลทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จากสถานประกอบการ ทั้งภาครัฐและเอกชน ร้อยละ 22.64 ของนักเรียนที่เลือกเรียนวิชาชีพ (งานเกษตร) ได้เข้าฝึกประสบการณ์จากสถานประกอบการเอกชน ร้อยละ 18.90 นอกจากนั้นจะเป็นการวิชาชีพสู่สังคมและสถานประกอบการในโรงเรียน และนำไปใช้ ในชีวิตประจำวันได้ แต่ก็มีผู้เรียนบางส่วนที่ต้องออกจากโรงเรียนกลางคัน คิด เป็นร้อยละ 1.8 ทั้งนี้เนื่องจากบ้านอยู่ห่างไกลไปมาลำบาก และติดตามผู้ปกครองไปประกอบอาชีพท้องถิ่นอื่น

ด้านปัจจัย ขาดครูผู้สอนวิชาเฉพาะ คือ วิทยาศาสตร์ ร้อยละ 40 วิชาคณิตศาสตร์ ร้อยละ 50 วิชาดนตรี-นาฏศิลป์ ร้อยละ 20 วิชาภาษาไทย ร้อยละ 30 วิชาสังคม ร้อยละ 10 วิชาอุตสาหกรรม ร้อยละ 10 วิชาพลศึกษา ร้อยละ 20 วิชาแนะแนว ร้อยละ 20 สำหรับเอกสารหลักสูตรและแบบเรียนมี เพียงร้อยละ 70 ส่วนคู่มือครูขาดแคลนอย่างมากคิดเป็นร้อยละ 80 โดยเฉพาะ วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สำหรับหนังสือค้นคว้าไม่เพียงพอร้อยละ 90 สื่อ อุปกรณ์วิชาวิทยาศาสตร์ ภาษามือ ไม่เพียงพอคิดเป็นร้อยละ 70 และด้านอาคาร สถานที่พบว่า มีห้องประชุม อาคารอเนกประสงค์ โรงฝึกงานเพียงพอ คิดเป็น ร้อยละ 30 ห้องน้ำห้องส้วมร้อยละ 10 อาคารเรียนร้อยละ 20 โต๊ะเก้าอี้ ไม่ เพียงพอร้อยละ 80

ด้านการดำเนินงาน สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ โรงเรียนมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรโดยวิธีการต่าง ๆ คือ ประชุมผู้ปกครอง ร้อยละ 50 แจกเอกสารร้อยละ 60 จัดเสียงตามสาย ร้อยละ 60 ออกเยี่ยม บ้านร้อยละ 50 มีการประสานงานระหว่างโรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการให้ความรู้เกี่ยวกับการนำหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นไปใช้ โดยการประชุม ชี้แจง ร้อยละ 70 ให้นักเรียนศึกษาด้วยตนเอง ร้อยละ 50 เข้าร่วมประชุมสัมมนา ร้อยละ 100 จากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ/กิ่งอำเภอ และสำนักงานการ

ประถมศึกษาจังหวัด

การจัดระบบบริหารงานวิชาการ โรงเรียนได้มีการแต่งตั้งหัวหน้าหมวดวิชาต่าง ๆ นายทะเบียน คณะกรรมการแนะแนว มีการจัดทำแผนการเรียนครบ 6 เทอม (ม.1-ม.3) และทำแผนการสอนทุกรายวิชาอย่างต่อเนื่อง

การบันทึกแบบพิมพ์ต่าง ๆ พบว่า โรงเรียนร้อยละ 90 มีการเตรียมพร้อมในการบันทึกแบบ รบ.1 ต. - รบ.6 ต. ให้เป็นปัจจุบัน

การวัดประเมินผล มีการวิเคราะห์จุดประสงค์ กำหนดจุดประสงค์รายวิชาบังคับแก่นบังคับเลือกและเลือกเสรี จัดทำข้อสอบ กำหนดสัดส่วนคะแนนเกณฑ์ร่วมกับกลุ่มมัธยมศึกษา จังหวัดเลย

การจัดห้องปฏิบัติการต่าง ๆ เป็นไปได้น้อยมากเนื่องจากอาคารเรียนไม่เพียงพอ ห้องวิทยาศาสตร์ ร้อยละ 50 ห้องคณิตศาสตร์ ร้อยละ 60 ห้องแนะแนว ร้อยละ 40 ห้องสังคม ร้อยละ 10 ห้องภาษาไทย ร้อยละ 10 ห้องภาษาอังกฤษ ร้อยละ 20 ห้องปฏิบัติการวิชาชีพ ร้อยละ 20 ห้องพลานามัย ร้อยละ 40

การสอนซ่อมเสริม ร้อยละ 90 จัดสอนซ่อมเสริมหลังเลิกเรียนทุกวัน โดยจัดตารางสอนวิชาที่ผู้เรียนไม่ผ่านการประเมิน นอกนั้นใช้วิธีสอนน้อง เพื่อนสอนเพื่อน ทุกโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร กิจกรรมอิสระ

การนิเทศภายในโรงเรียน ร้อยละ 90 มีการนิเทศภายในโดยผู้บริหารโรงเรียนครูวิชาการระดับมัธยมศึกษา โดยวิธีการต่าง ๆ คือ สังเกตการสอนในชั้นเรียน ร้อยละ 70 เยี่ยมชั้นเรียน ร้อยละ 70 จัดประชุมเตรียมการก่อนเปิด ร้อยละ 90 สาธิตการสอน ร้อยละ 40 ให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม ร้อยละ 80 สัมมนาครูร้อยละ 60 จัดอภิปรายกลุ่มย่อย ร้อยละ 30

ปัญหา

1) ปัญหาในการดำเนินงานโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นผลมาจากการขาดแคลนบุคลากรวิชาเฉพาะ

- (1) ไม่สามารถจัดครูเข้าสอนได้ตรงตามวุฒิและความถนัด
- (2) ไม่สามารถจัดวิชาเลือกเสรีตามความต้องการของนักเรียนได้
- (3) ครูมีชั่วโมงสอนมาก/หลายวิชา ทำให้การเตรียมพร้อมน้อย

2) ด้านการสอน ครูร้อยละ 50 มีความรู้ความเข้าใจไม่เพียงพอ เกี่ยวกับการวัดผลโดยขาดการวางแผนการวัดผล ประเมินผล ร้อยละ 10 มีความเข้าใจไม่เพียงพอในการบันทึกแบบ ปร.ต่าง ๆ ร้อยละ 30 ที่ขาดทักษะในการสอนซ่อมเสริม ร้อยละ 1 ที่ไม่ได้จัดเวลาสำหรับสอนซ่อมเสริม ร้อยละ 40 ที่ครูขาดความเอาใจใส่ในการสอนซ่อมเสริมและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร พบว่าร้อยละ 30 ไม่มีแผนปฏิบัติการชัดเจน ครูขาดความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตร โรงเรียนไม่ให้ความสำคัญขาดการติดตามอย่างต่อเนื่อง ร้อยละ 30

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พงศ์พิศ ทะคง (2523) ได้ศึกษา "สภาพปัญหาการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 9 " จากการวิจัยพบว่า การบริหารหลักสูตรที่มีปัญหามากที่สุด คือปัญหาเกี่ยวกับวัสดุ หลักสูตรและเอกสารประกอบการเรียนมีไม่เพียงพอ รองลงมาคือการนำเนื้อหาหลักสูตรไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ไม่เหมาะสม คู่มือครูบางวิชาไม่สะดวกในการใช้ จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรไม่เพียงพอ ครูไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และครูสอนไม่ทันหลักสูตร ส่วนในด้าน การเรียนการสอน เกี่ยวกับตัวครูที่มีปัญหามากที่สุดคือ ครูไม่ศึกษาเด็กที่มีปัญหา และครูขาดความกระตือรือร้นในการสอน รองลงมาคือปัญหาเกี่ยวกับครูไม่เตรียมการสอน และครูไม่มีเวลาตรวจผลงานของนักเรียน ในด้านการทำงานของครูมีปัญหามากที่สุดคือ จำนวนชั่วโมงของครูแต่ละคนมากเกินไป รองลงมาคือปัญหาการจัดครู การใช้ครูไม่ตรงตามความสามารถ และผู้บริหารไม่สนับสนุนในด้านที่เกี่ยวกับนักเรียน มีปัญหามากที่สุดคือ นักเรียนไม่สนใจต่อการเรียน รองลงมาคือนักเรียนเรียนได้ไม่ตามเป้าหมายในอนาคต มีพื้นความรู้ไม่เหมาะสมกับชั้นเรียน ขาดความสนใจในกิจกรรมของชุมชน มีเจตคติที่ไม่ดีต่อพฤติกรรมของครู ในด้านเกี่ยวกับกิจกรรมส่งเสริมวิชาการที่มีปัญหามากที่สุดคือ โรงเรียนจัดแผนการเรียนไม่สนองต่อความต้องการของนักเรียนได้อย่างกว้างขวาง มีห้องปฏิบัติการไม่เพียงพอและการจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเรียนไม่เพียงพอ รองลงมาคือการใช้และบำรุงรักษาอุปกรณ์ไม่มีประสิทธิภาพ ขาดการอบรมทางด้านวิชาการ ไม่ค่อยจะส่งเสริมให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้จากห้องสมุด ในด้านที่เกี่ยวกับทักษะของครูมีปัญหามากที่สุดคือ

ครูเน้นเนื้อหาวิชาการมากกว่ากระบวนการเรียนการสอน และครูขาดความรู้ในด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน ส่วนในด้านการประเมินผลที่เกี่ยวกับวิธีวัดและระบบการวัดที่เป็นปัญหามากที่สุดคือ การวิเคราะห์ข้อสอบเพื่อปรับปรุงคุณภาพของข้อสอบ มีการอบรมเกี่ยวกับการวัดผลไม่เพียงพอ ไม่ค่อยมีเวลาในการจัดสอนซ่อมเสริม เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของนักเรียน การใช้เครื่องมือวัดผลไม่คุ้มค่า เอกสารเกี่ยวกับการวัดผลไม่เพียงพอ การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมีน้อย

ประเสริฐ บุญท้าว (2533) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง "สภาพการดำเนินการในโรงเรียนนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับในโรงเรียนประถมศึกษาเขตการศึกษา 9" ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนในโครงการขยายโอกาสศึกษาภาคบังคับ ในเขตการศึกษา 9 มีการเตรียมความพร้อมให้กับอาจารย์ผู้สอนเพื่อให้เกิดความมั่นใจในการจัดกระบวนการเรียนการสอนค่อนข้างน้อย ด้านการบริหารหลักสูตรโรงเรียนจัดกิจกรรมแนะแนวในโรงเรียนค่อนข้างน้อย ส่วนมากยังไม่มีห้องแนะแนวที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพได้ ตามเป้าหมายของหลักสูตรที่จะใช้การแนะแนวเป็นสื่อให้นักเรียนรู้จักตนเองและแก้ปัญหาของตนเองได้ ด้านการจัดการเรียนการสอนโรงเรียนยังเปิดโอกาสให้นักเรียนเป็นผู้กระทำด้วยตนเองค่อนข้างน้อย ด้านปัญหาและสาเหตุของปัญหาเรียงตามลำดับ คือ

- 1) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 2) การจัดวิชาเลือกเสรี
- 3) การบริหารวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน
- 4) การประเมินผลการเรียน

จากประเด็นปัญหาดังกล่าว มีแนวทางปรับปรุงประสิทธิภาพ ดังนี้

- 1) จัดระบบข้อมูลสารสนเทศการศึกษา
- 2) จัดให้ครูและผู้บริหารเข้ารับการฝึกอบรม
- 3) การเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการกับกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา
- 4) การจัดบริการด้านการเรียนการสอนตามหลักสูตร

ข้อเสนอแนะการจะจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพนั้นจำเป็นต้องมีการจัดเตรียมความพร้อมก่อนการดำเนินการงานในเรื่องต่าง ๆ ให้เกิดความสมบูรณ์

ระดับผู้ปฏิบัติการ สำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนควรจะได้รับทราบเป้าหมาย และมีแนวคิดที่จะปฏิบัติงานให้การสนับสนุนได้อย่างมีประสิทธิภาพและผู้บริหารในระดับต่าง ๆ จำเป็นจะต้องมีการกำกับติดตาม การปฏิบัติงาน ให้ข้อเสนอแนะ ปรับปรุงพัฒนางาน และประสานงานกับหน่วยงานทางการศึกษา เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันในการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้ศึกษา "สภาพการเบื้องต้นเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับต่อจากระดับประถมศึกษา ปีที่ 6 อีก 3 ปี" พบว่า

1) การเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนโครงการนำร่อง ฯ ได้เปิดโอกาสให้ผู้ด้อยฐานะทางเศรษฐกิจและอยู่ห่างไกลมีโอกาสศึกษาในโรงเรียนใกล้บ้านเพิ่มมากขึ้น และโรงเรียนโครงการนำร่องฯ บางแห่งตั้งอยู่ใกล้ที่มีโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่แล้ว โดยมีระยะห่างกันเพียง 3-6 กิโลเมตร

2) โรงเรียนในโครงการนำร่อง ฯ ส่วนใหญ่เปิดสอนชั้น ม.1 จำนวน 1 ห้องเรียน ไม่เกิน 40 คน ตามแนวปฏิบัติของ สปช. มีเพียงบางโรงเรียนที่รับไม่เกิน 40 คน และเปิดสอน 2 ห้องเรียน นอกจากนี้ยังพบว่า บางโรงเรียนมีนักเรียนมาสมัครสูงกว่าจำนวนที่กำหนด แต่โรงเรียนไม่สามารถรับได้

3) โรงเรียนโครงการนำร่อง ฯ ได้เปิดโอกาสให้เด็กที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไปแล้วหลายปีได้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา อย่างไรก็ตาม จากผลการศึกษาพบว่าเด็กที่จบ ป.6 มาแล้วเกินกว่า 1 ปี จำนวนหนึ่งต้องออกกลางคัน ulyให้เหตุผลว่าเรียนต่อไปไม่ไหว

4) ในปีการศึกษา 2533 นี้ ทุกโรงเรียนมีความพร้อมด้านอาคารสถานที่พอสมควร ส่วนที่ยังขาด ได้แก่ ห้องปฏิบัติงาน และวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งยังมีจำนวนไม่เพียงพอและไม่เหมาะสมในด้านบุคลากรนั้น โรงเรียนส่วนใหญ่มีครูเพียงพอับความต้องการ โดยครูส่วนใหญ่ยังต้องสอนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

5) การประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ นั้น ได้มีการประสานงานกับโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เป็นพี่เลี้ยงค่อนข้างมาก แต่โดยทั่วไปยังไม่มีการ

ประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ อย่างเป็นทางการ

กองแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2534) ได้ศึกษา "สภาพการดำเนินงานของโรงเรียนในโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ และสาขาโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศ" โดยเลือกโรงเรียนในโครงการนำร่องฯ จากทุกภาคจำนวน 9 โรงเรียนและสาขาโรงเรียนมัธยมศึกษาจากทุกภาค จำนวน 4 โรงเรียน เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษานในส่วนโรงเรียนในโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ พบว่า (1) ทุกโรงเรียนตั้งอยู่ ณ ชุมชนนักเรียนสามารถเดินทางมาเรียนได้สะดวกปลอดภัย และประหยัดค่าใช้จ่าย นักเรียนมีฐานะยากจนมีโอกาสดำเนินการเรียนต่อ ม.1 ได้มากขึ้น แต่ละโรงเรียนมีนักเรียนอยู่ระหว่าง 24-53 คน และร้อยละ 90 เป็นผู้เพ็งจบชั้น ป.6 (2) นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความสนใจมาเรียนอย่างสม่ำเสมอ ผู้ปกครองสนับสนุนโดยไม่ให้ช่วยงานบ้านหรือช่วยประกอบอาชีพ การได้รับยกเว้นค่าบำรุงการศึกษาเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ผู้ปกครองส่งบุตรหลานเข้าเรียน ส่วนที่ไม่ส่งลูกเรียนเนื่องจากความยากจนต้องการแรงงานจากลูก และความไม่แน่ใจว่าโรงเรียนจะเปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาจริง (3) นักเรียนและผู้ปกครองส่วนใหญ่ต้องการเรียนชั้นมัธยมศึกษา เพื่อให้มีความรู้สามารถประกอบอาชีพที่ดี เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีในอนาคต ส่วนการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น นักเรียนและผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่แน่ใจและไม่ได้ตั้งความหวังเอาไว้ (4) โรงเรียนมีวิธีการจูงใจให้นักเรียนเข้าเรียนหลายวิธี เช่น ประชุมชี้แจง การพบปะผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ตลอดจนการให้สิ่งต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ แผ่นปลิว แผ่นพับ การประกาศเสียงตามสายในหมู่บ้านและการให้ทุนการศึกษา (5) ทุกโรงเรียนมีความพร้อมด้านอาคารสถานที่ ผู้บริหารและครูมีความกระตือรือร้นเป็นอย่างดี ครูผู้สอนส่วนใหญ่จบปริญญาตรี และสอนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ไม่มีประสบการณ์ในการสอนระดับมัธยมศึกษามาก่อนจึงต้องอาศัยคู่มือครู คำแนะนำจากโรงเรียนพี่เลี้ยง ตลอดจนศึกษานิเทศก์ จนทำให้มีความมั่นใจในการสอนมากขึ้น ส่วนสื่อและวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนนั้น ยังขาดแคลน ต้องอาศัยยืมมาจากโรงเรียนพี่เลี้ยงไปก่อน (6) สบช.สบจ. และ สบอ.ให้การสนับสนุนในทุกด้านเป็นอย่างดี สน.กรมสามัญศึกษาประจำเขตการศึกษา สน.สบจ. และ สน.สบอ. ให้ความ

ช่วยเหลือด้านวิชาการตลอดจนโรงเรียนที่เล็งงาให้ความช่วยเหลือด้านการเรียน การสอน และการวัดผล ส่วนหน่วยงานอื่น ๆ ก็พร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือ หากโรงเรียนต้องการ (7) โรงเรียนที่เล็งงาให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการเป็น ส่วนใหญ่ เช่นการอบรมและแนะนำครูผู้สอนเกี่ยวกับหลักสูตรการจัดทำแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดทำสื่อและการวัดผลนอกจากนี้ยังให้ความ ร่วมมือในการหาห้ยืมสื่อและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นอีกด้วย (8) ผู้บริหารและ ครูผู้สอนมีความเต็มใจและภาคภูมิใจที่โรงเรียนได้รับคัดเลือกเข้าโครงการ ทุกคนจึงมีขวัญกำลังใจที่ดี และปฏิบัติงานอย่างมีน้ำใจและเต็มความสามารถ

สุวรรณ ศาสนะ (2534) ได้วิจัยเรื่อง "การติดตามผลการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของโรงเรียน ร่วมพัฒนาการใช้หลักสูตร สังกัด กรมสามัญ ในเขตการศึกษา 9" จากการวิจัย พบว่า มีปัญหาระดับ มากในเรื่องการจัดเอกสารหลักสูตร "ให้มีความพอ เพียงและทันเวลา การใช้แหล่งวิทยาการและวิทยากรท้องถิ่น การจัดเตรียมข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับท้องถิ่น การจัดทำมีวิชาเลือกที่หลากหลาย การสอนโดยเน้น กระบวนการ 9 ชั้น การประเมินผลการใช้หลักสูตรด้วยตนเองของครูผู้สอนและ การวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้ด้านความคิดเห็นของผู้ปกครองนั้น พบว่า ผู้ปกครองเข้าใจหลักสูตรที่ใช้ในโรงเรียนน้อย

ทองอ่อน บัณฑิตวาร (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การติดตามการ ดำเนินงานโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับในเขตการศึกษา 9" จากการวิจัยพบว่า

1) โครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ เปิดสอนระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีความพร้อมด้านอาคารสถานที่ และบุคลากร อยู่ก่อนแล้ว มีนักเรียนเข้าเรียนระหว่าง 28-51 คน โดยคัดเลือกและพัฒนาครู ผู้สอนที่มีอยู่เดิมให้ทำการสอน โรงเรียนที่เล็งงาให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการ และหาห้ยืมสื่อการสอนที่จำเป็น ประชาชนให้ความช่วยเหลือด้านแรงงาน ผู้มา นิเทศติดตามผลส่วนใหญ่เน้นเยี่ยมเยียนให้กำลังใจ และแนะนำการดำเนินงาน มากกว่าการนิเทศทางวิชาการ ผู้บริหารและครูผู้สอนกระตือรือร้น และเอาใจ ใส่การดำเนินงานและการเรียนการสอนเป็นพิเศษ ปัญหาการดำเนินงานได้แก่การ

จัดสรรงบประมาณจากต้นสังกัดล่าช้า ไม่เพียงพอต่อความจำเป็น

2) โรงเรียนในโครงการสามารถเตรียมความพร้อม และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้ดี นักเรียนสนใจเรียนและปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนตามที่ครูสอนอย่างเอาใจใส่ระดับผลการเรียนประจำภาคเรียนที่ 1, 2 โดยเฉลี่ย 2.71 และ 2.66 ตามลำดับ ผู้ปกครองเห็นว่า นักเรียนมีความรู้ ความสามารถและความประพฤติดีขึ้น ปัญหาการใช้หลักสูตรได้แก่ สื่อและอุปกรณ์การสอนขาดแคลน ภาระการสอนของครูมีมากขึ้นทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

3) ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และผู้เกี่ยวข้องเห็นว่า การศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดอยู่เดิม 6 ปี ไม่เพียงพอ ควรขยายเพิ่มขึ้นอีก 3 ปี ด้วยวิธีการไม่บังคับและใช้หลักสูตรที่เน้นทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพ โดยให้โรงเรียนประถมศึกษาเป็นผู้จัด และเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาไปสู่ผู้ด้อยโอกาสในชนบทห่างไกลประชาชน และนักเรียนเห็นด้วยกับการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้นอีก 3 ปี ด้วยวิธีการบังคับ และหลักสูตรควรเน้นทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพเท่า ๆ กัน ผู้ปกครองส่งลูกเรียนต่อระดับมัธยมศึกษา เพราะต้องการให้มีความรู้ และความสามารถในการประกอบอาชีพ สภาพความยากจนและต้องการให้ลูกช่วยทำงานเป็นเหตุผลสำคัญที่ผู้ปกครองไม่ส่งลูกเรียนต่อระดับมัธยมศึกษา

ประสพ โพธิสม (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี" จากการวิจัย พบว่า

1) โรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษามีความพร้อมด้านอาคารสถานที่อยู่ก่อนแล้ว การเตรียมความพร้อมที่ปฏิบัติได้ "น้อย" คือ การจัดเตรียมเอกสารหลักสูตรและตำราเรียน ในส่วนการจัดการเรียนการสอนที่ปฏิบัติได้ "น้อย" คือการเปิดสอนวิชาเลือกเพื่อสนองความต้องการและความถนัดของผู้เรียน

2) ปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่ บุคลากรไม่เพียงพอครูมีภาระการสอนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ขาดสื่อและอุปกรณ์ที่จำเป็น ขาดเอกสารหลักสูตรและตำราเรียน ความไม่เหมาะสมของโต๊ะ เก้าอี้ และครุภัณฑ์ประจำห้องเรียน

3) ผู้ปกครองมีความต้องการให้โรงเรียนฝึกอาชีพระยะสั้น และแนะแนวอาชีพให้แก่ นักเรียน ผู้ปกครองส่งลูกเรียนต่อระดับมัธยมศึกษา เพราะไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน

ชัยยศ ภูหนองโจง (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การติดตามการดำเนินงานตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนของสำนักงานการประถมศึกษาในจังหวัดขอนแก่น" จากการวิจัยพบว่า

1) โรงเรียนโครงการขยายทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนมากเข้าโครงการเพราะมีความพร้อมในด้านบุคลากร อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ อยู่ห่างจากโรงเรียนมัธยมศึกษา ใกล้ที่สุดระหว่าง 6-30 กิโลเมตร และส่วนมากเปิดสอนได้ไม่เกิน 2 ห้องเรียน ๗ ละไม่เกิน 40 คน คัดเลือกครูเข้าทำการสอนตามความถนัดและตรงกับวุฒิ วิชาเอก ครูหลายโรงเรียนสอนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ชุมชนทั่วไปมีอาชีพทางการเกษตร มีรายได้ในการเลี้ยงครอบครัวพออยู่พอกิน มีความสนใจในด้านพัฒนาการศึกษา สังคมและเศรษฐกิจ ทุกหมู่บ้านมีไฟฟ้าบางหมู่บ้านมีน้ำประปา สถานือนามัยและที่อ่านหนังสือพิมพ์ ประชาชนในท้องถิ่นช่วยเหลือสนับสนุนในด้านแรงงาน กลุ่มโรงเรียนให้ยืมวัสดุ ครุภัณฑ์และโรงเรียนมัธยมพี่เลี้ยงให้การแนะนำการจัดทำเอกสารแผนการสอนและการจัดทำข้อทดสอบ จังหวัดเป็นผู้จัดหาให้ครูเข้ารับการอบรมในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนเอกสารหลักสูตรได้รับจากกรมวิชาการ ทยายใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) จัดสอนวิชาสามัญและวิชาชีพเท่า ๆ กัน การนี้เทศติดตามผลเป็นการติดตามการดำเนินงานตามโครงการและเยี่ยมเยียนให้กำลังใจ นักเรียนมีความสนใจในการเรียนแต่ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์

2) โรงเรียนในโครงการมีปัญหาหลายประการ เช่น

- (1) มีระยะเวลาเตรียมการน้อยเพียง 1-2 เดือน
- (2) การออกชี้แจงและกระจายเสียงตามหอกระจายข่าวยังไม่ทั่วถึง
- (3) ได้รับการจัดสรรงบประมาณล่าช้า
- (4) ครูมีจำนวนไม่เพียงพอ ขาดทักษะในการสอนด้านวิชาชีพ

3) ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้ปฏิบัติการสอนและผู้เกี่ยวข้อง เห็นว่าการจัด

การศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดอยู่เดิม 6 ปี ไม่เพียงพอ ควรจัดขยายเพิ่มขึ้นอีก 3 ปี เพราะเชื่อว่าจะทำให้พัฒนาคุณภาพชีวิตและมีความรู้ความสามารถมากขึ้น รัฐควรประกาศบังคับตามความต้องการของท้องถิ่นเป็นปี ๆ ไป รดอย่าให้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นผู้ดำเนินการ ส่วนหน่วยงานอื่นให้การสนับสนุนในด้านหลักสูตร ควรเน้นวิชาการและวิชาชีพเท่า ๆ กัน และเห็นด้วยกับโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานว่า เป็นการกระจายการศึกษาไปสู่ชนบททางไกล

วิจิตร บุษบา (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ" จากการวิจัยพบว่า

1) ด้านการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ดำเนินการใช้หลักสูตรด้วยการยึดแนวทางจากจุดหมาย หลักการ โครงสร้าง และเกณฑ์การใช้หลักสูตรได้จัดประชุมครูเพื่อวางแผนการสอนมีการจัดทำกำหนดการสอน บันทึกการสอนและเอกสารประกอบหลักสูตรที่จัดทำคือ แผนการสอนโดยครูผู้สอนจัดทำเอง ศึกษาในเทศก์จังหวัดและศึกษาในเทศก์อำเภอได้ให้คำปรึกษาแนะนำในด้านนี้

2) ด้านการจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตรพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการสำรวจความพร้อมของครูและจัดส่งครูไปอบรมให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ครูวิชาการโรงเรียน ครูหัวหน้ากลุ่มวิชาครูประจำชั้น ม.1 ม.2 มีส่วนร่วมในการจัดตารางสอน ได้มีการสำรวจความต้องการใช้สื่อของครูผู้สอน โรงเรียนมีห้องเรียนเหมาะสมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้บริหารให้การนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรด้วยการเยี่ยมเยียนชั้นเรียน รดอย่าใช้แบบสังเกตการสอน ศึกษาในเทศก์จังหวัด และศึกษาในเทศก์อำเภอ ได้สนับสนุนช่วยเหลือในด้านนี้ด้วยการจัดอบรม สัมมนา ประชุมประสานงานด้านงบประมาณและส่งเสริมให้มีการจัดการนิเทศภายในโรงเรียน

3) การสอนของครูพบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้ส่งครูเข้าร่วมประชุมสัมมนาที่โรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อปรับกิจกรรมการเรียนการสอน มีการจัด

กิจกรรมเสริมหลักสูตรครูใช้เทคนิคและวิธีสอนหลาย ๆ แบบ มีการวัดและประเมินผลนักเรียนก่อนสอนทุกครั้ง ด้วยการสังเกตและนำผลมาปรับปรุงวิธีการสอนของครู โรงเรียนได้จัดครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการวัดและประเมินผล

ด้านปัญหาพบว่า เอกสารประกอบหลักสูตรไม่เพียงพอ บุคลากรไม่เพียงพอ ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร งบประมาณไม่เพียงพอ สิ่งอำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ ขาดการวางแผนการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ ผู้บริหารไม่มีเวลานิเทศขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการนิเทศ

สุวิทย์ นิคมภักดี (2535) ได้ศึกษาวิจัย "การติดตามการดำเนินงานตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในเขตการศึกษา 9" ผลการวิจัยพบว่า

1) โครงการนี้ เปิดานโรงเรียนมีความพร้อมด้านอาคารสถานที่ และพบว่า ยังขาดห้องปฏิบัติการและอุปกรณ์ต่าง ๆ บุคลากรในโรงเรียนส่วนใหญ่มีจำนวนพอกับความต้องการแต่การกระจายของครูที่มีทักษะพื้นฐานจำเป็นและหลากหลาย ยังไม่เสมอภาคและสมดุล มีนักเรียนสมัครเข้าเรียนเพียงพอและผู้ปกครองนักเรียนให้การสนับสนุน และพบว่าแต่ละโรงเรียนเปิดได้ ครูที่ทำการสอนส่วนใหญ่สอนทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ขณะเดียวกันก็ทำงานด้านธุรการของห้องเรียนด้วย

2) นอกจากพยายามจัดให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) แล้วโครงการนี้ยังส่งเสริมการประกอบอาชีพของประชาชนในท้องถิ่นและใช้แหล่งวิทยากรท้องถิ่นแต่พฤติกรรมวิธีการและรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ระหว่างมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับชั้นประถมศึกษาตอนต้น ยังมีความคล้ายคลึงกัน การนิเทศและติดตามผลจากหน่วยงานระดับต่าง ๆ อย่างใกล้ชิดช่วยให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3) ผลการดำเนินงานตามโครงการ พบว่า (ก) เป็นการตอบสนองนโยบายของกรมโดยเปิดสอนที่โรงเรียนที่ตั้งศูนย์วิชาการ และนักเรียนที่สมัครมาเรียนได้ตามเป้าหมายที่กำหนด (ข) ส่วนใหญ่เลือกเรียนวิชาการและวิชาอาชีพ

เช่น งานเกษตรพื้นฐานงานอาชีพและกิจกรรมตามความต้องการของตนเอง

(ค) นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากส่วนการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองที่ห้องสมุดอยู่ในระดับน้อย (ง) การเปิดสอนในชั้นนี้ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำด้านปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน (จ) นักเรียนมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

4) ผู้เกี่ยวข้อง เห็นว่า การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ควรเป็นผู้ดำเนินการจัดและกรมอื่นๆ ให้ความสนับสนุนปัจจุบันการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความจำเป็นที่จะต้องขยายเพิ่มขึ้นอีก 3 ปี ในส่วนของประชาชนเห็นว่าควรให้นักเรียนเข้าเรียนด้วยความสมัครใจ แต่ข้าราชการส่วนใหญ่เห็นว่า ควรบังคับให้เรียนทุกคน โดยเน้นวิชาสามัญและวิชาอาชีพหลักสูตรเท่า ๆ กัน และทำให้ประชาชนชนบทห่างไกล ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจยากจนได้มีโอกาสเข้าเรียนที่โรงเรียนใกล้บ้านมากขึ้น

ธวัชชัย สุตาศักดิ์ (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี" จากการวิจัยพบว่า

1) ปัญหาการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี โดยส่วนรวมมีปัญหาระดับมาก

2) เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับปัญหาในแต่ละด้าน พบว่าประเด็นปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในแต่ละด้านได้แก่

(1) หนังสืออ่านประกอบหรือหนังสือค้นคว้าแต่ละหมวดมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของครูและนักเรียน

(2) โรงเรียนและครูเห็นว่า การพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่เป็นเรื่องยุ่งยาก เสียค่าใช้จ่ายสูงและมีอันตราย

(3) โรงเรียนมีครูสำหรับสอนกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ - คณิตศาสตร์ ไม่เพียงพอ

(4) ครูผู้สอนใช้วิธีสอนแบบบรรยายมากเกินไป

(5) นักเรียนที่เรียนอ่อนขาดแรงจูงใจในการเรียนซ่อมเสริม

(6) ขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความชำนาญสำหรับให้บริการและให้คำปรึกษาแก่ครูในการจัดทำและการใช้สื่อการสอน

(7) หนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ ในห้องสมุดมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของครูและนักเรียน

(8) ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรกับทางโรงเรียนเท่าที่ควร

(9) ไม่มีการวิเคราะห์ข้อสอบของแต่ละปีการศึกษา เพื่อนำมาปรับปรุงและจัดทำเป็นคลังข้อสอบ

(10) ไม่มีการเชิญวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญพิเศษจากภายนอก มาให้ความรู้เฉพาะด้านแก่ครูตามหมวดวิชา

ประยูร อาษานาม (2535) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การประเมินผลการดำเนินงาน โครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ" จากการศึกษาพบว่าโรงเรียนในโครงการประมาณร้อยละ 81 ตั้งอยู่ในหมู่บ้านกำลังพัฒนา ประมาณร้อยละ 52 ของโรงเรียนในโครงการมีอาคารเรียนเฉพาะสำหรับนักเรียนชั้น ม.1-3 ประมาณร้อยละ 96 มีครุภัณฑ์สนับสนุนการเรียนการสอน ครูอาจารย์ประมาณร้อยละ 94 มีวุฒิปริญญาตรี ครูอาจารย์ ประมาณร้อยละ 56 สอนเฉพาะระดับมัธยมศึกษา ประมาณร้อยละ 44 ได้สอนตรงกับวิชาเอกที่เรียนมา โรงเรียนมีความพร้อมน้อยในการเตรียมการในการดำเนินการ ครูอาจารย์ประมาณร้อยละ 25 มีความเข้าใจหลักสูตรดี กิจกรรมการเรียนการสอนเน้นการแก้ปัญหาและการทำงานเป็นกลุ่ม นักเรียนที่เข้าเรียนตามโครงการนี้สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวนร้อยละ 77.87 และออกกลางคันร้อยละ 22.13 ปัญหาที่สำคัญได้แก่ การขาดแคลนครูและวิทยากรสอนวิชาชีพ การนิเทศจากสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอไม่เพียงพอ การขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอนและความไม่พร้อมของห้องทดลองและโรงฝึกงาน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเสนอความคิดเห็นว่าหลักสูตรควรเน้นวิชาการและวิชาชีพใกล้เคียงกัน

สมศักดิ์ พัฒนากุล (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การติดตามการดำเนินโครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับในเขตการศึกษา 11" จาก

การวิจัยพบว่า

- (1) โครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับ เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีความพร้อมด้านอาคารสถานที่ และบุคลากรอยู่ก่อนแล้วโดยคัดเลือกและพัฒนาครูผู้สอนที่มีอยู่เดิมให้ทำการสอน โรงเรียนที่เลี้ยงให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการและให้ยืมสื่อการเรียนการสอนที่จำเป็น ผู้มานิเทศติดตามผลส่วนใหญ่เน้นการมาเยี่ยมเยียนให้กำลังใจ แนะนำการดำเนินงานมากกว่าการนิเทศทางวิชาการและประชาชนให้ความช่วยเหลือด้านแรงงาน
 - (2) โรงเรียนในโครงการสามารถเตรียมความพร้อม และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้ดี นักเรียนสนใจและปฏิบัติตามกิจกรรมการเรียนตามที่ครูสอนอย่างเอาใจใส่ ผู้ปกครองเห็นว่านักเรียนมีความรู้ ความสามารถ และความประพฤติดีขึ้น
 - (3) ปัญหาการดำเนินงานโครงการ ได้แก่ การจัดสรรงบประมาณจากต้นสังกัดล่าช้า ไม่เพียงพอต่อความจำเป็น ส่วนปัญหาการใช้หลักสูตร ได้แก่ สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนไม่เพียงพอ ครูมีภาระการสอนทั้งระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา
 - (4) ข้าราชการเห็นว่าการศึกษายกระดับขึ้นพื้นฐานที่จัดอยู่เดิม 6 ปี ไม่เพียงพอควรขยายเพิ่มอีก 3 ปี ด้วยวิธีการไม่บังคับและใช้หลักสูตรที่เน้นทั้งวิชาสามัญและวิชาชีพเท่า ๆ กัน โดยให้โรงเรียนประถมศึกษาเป็นผู้จัด และเห็นด้วยอย่างยิ่งว่า โครงการนำร่องขยายการศึกษาภาคบังคับเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาไปสู่ผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาไปสู่ผู้ด้อยโอกาสในชนบททางไกล
- ประชาชนและนักเรียนเห็นด้วยกับการขยายการศึกษาเพิ่มขึ้นอีก 3 ปี ประชาชนเห็นควรบังคับ แต่นักเรียนเห็นว่าไม่ควรบังคับ หลักสูตรควรเน้นวิชาสามัญและวิชาชีพเท่า ๆ กัน ผู้ปกครองส่งลูกเรียนในระดับมัธยมศึกษาเพื่อต้องการให้มีความรู้และความสามารถในการประกอบอาชีพ ประชาชนที่ไม่ส่งลูกเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา ยังเห็นว่าไม่ควรบังคับ เพราะความยากจนและต้องการให้ลูกช่วยทำงาน